

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., József tér 10,
hová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve... 8 fr
Fél évre..... 4 »
Negyedévre..... 2 »
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Kármán Mór. Irta: Dr. Sebestyén Károly. — Kapezásokodás. — Az erkölcsi nevelésről. Irta: Timár Szaniszló. — A hitközség és skót misszió iskola. Irta: Id. Dr. Glasa Izor. — Jeruzsálem. Irta: Zólyomi K. Vilmos. — Két jötevő. — Hatásköri összeütközés. — Rimély püspök a zsidókról. — Ötletes szöveg-magyarzatok. Irta: Szabolcsi Miksa. — Saloniki. Irta: Strausz Adolf. — A VI. zsoltár. (Vers.) Fordította: Telekes Béla. — Egy vallás, két vallás. Eredeti regény. — Irta: Haber Samu. — Hírek. — Pályázatok. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1897. június 13.) 5657. Szivan hó 13-ika. Hétfő 14-ike. Kedd 15-ike. Szerda 16-ika. Csütörtök 17-ike. Péntek 18-ika. Szombat 19-ike. Hetiszidra: B'haalószchó. (Mózes IV. könyve 8., 9., 10., 11., és 12. fejezetei.) Haftora: »Ronni v'szimchi basz-Czion ki hin'ni-vo...« (Zachariás II. fejezete 14. versétől a 4. fejezet 8. verséig.)

Kármán Mór.

A nemzet nevelői fényes ünnepléssel tüntetik ki az ő közös nevelőjüket. Amikép Kármán lelkében diadalt ül az erkölcs és értelem összehangzása, úgy az ünneplésből is részt kíván a szív és elme egyaránt. Mindazok, kiknek tudását gazdagította, utjait irányította, lelkét megtermékenyítette, el fognak zarándokolni hozzá, hogy kifejezzék folyton élő érzéseiket e kínálkozó alkalommal.

De a hely, melyen szólok, mellőznöm kényszerít sok olyas adatot, mely Kármán nagyságát kellőképpen megvilágítja. E helyütt egyet kell kiemelnünk, s ez az egy elegendő arra a ténnyel, hogy látszó kijelentésre, hogy *magyar földön a zsidóság szebb diadalt a mai ünnepnél nem ért meg eddig.*

Nemcsak pályájának kezdete teszi Kármánt a zsidósággal annyira egybeforrottá. Alábbi rövid életrajzi vázlata föl fog világosítani bennünket, hogy az ingadozás tanári és papi pálya közt csak az ifjúkor tépelőléseinek, kétségeinek természetes következménye. Nem is az teszi őt vallásának annyira hű fiává, hogy érette szenvedett, vértanúságot tűrt, de mellette válságos napokban is hiven és mindvégig kitartott. Hiszen vannak, kiket megtörttek a gyötrő viszonyok s midőn megadták magukat, mégis hiven megmaradtak lélekből. Nem is családi életének tiszta,

zsidó fénye, bensősége avatja őt az ősi hagyományok örvévé. Hiszen ezt — hála Istennek — az utolsó falusi zsidó szegényes viskójában is megeljük.

Ami Kármánban nagy és csodálatunkra érdemes, az kétségen kívül zsidó vonás. Tanulmányainak kútfeje, mely a nagy Löw Lipót lelkéből fakadt; erkölcsének tisztasága, prófétai ihlete, jézusajási szónoki ereje, lángoló buzgalma mind a zsidóé. Feje az idealizált típus, szeméből fajunk mély tüze villog felénk; évezredes történeti élete folyamán nagyszerű erényeket sajátított el a zsidóság, szellemi foglalkozása, fölfelé irányzott tekintete, Istenébe vetett hite révén. Ami nagyszerű faji jelleme csak van a zsidóságnak, azt Kármánban mind megtaláljuk.

És ime ez a férfiú az, aki a magyar középiskolát nem is *újja, hanem megteremtette.* A jezsuiták nemzetközi hagyományokon fölépült kollegiumai épp oly joggal lehettek volna francziák, mint magyarok. A reformáltak iskoláiban volt magyar érzés, magyar nyelv, de a német Melanchthontól és Sturmától tanulták pedagogiájukat. Közvetlenül föllépése előtt Thun gr. rendszere németesítette el az egész gimnáziumot és ugyanily szellemben alkotta meg a reáliskolákat.

Kármán Mór, a zsidó hittanár, kit Löw Lipót már utódának szemelt ki, mint Atlas, fölemelte vállaira a középiskolát, és egyedül megalkotta tanulmányi tervét s kidolgozta hozzá az Utasításokat. A magyar közepső oktatás tenge-

lyévé ő tette a *nemzeti szellemet*. Ő hozta be az iskolába Arany Jánost teljesen és Petőfit nagyobb terjedelemben. Nincs a magyar léleknek hivebb kifejezője Arany Jánosnál; nincs mélyebb megértője Aranynak Kármán Mór. Ez az ő munkája.

S az ő műve az, hogy tanítványai rajongva követvén a nagy mestert, szerte az országban hirdették az ő tanításait, megvalósították eszményeit, megvívták a harcot a maradisággal és visszaadták a magyar ifjúságot a magyarságnak. Most már lehet változtatni tervének részletein. De ép és sérthetetlen marad a főelv, melyre Kármán minden erejét, tudásának, lelkesedésének egész erejét föltette: *a magyar nemzeti szellem minden nevelés középpontja*.

Csak az nem érti e tény fontosságát, aki vak és siket a nemzeti lét alapföltételei iránt. Csak az nem ösmeri el e nagy érdemeket, aki irigységgel vagy gonosz indulattal eltelve, megakarná semmisíteni a személylyel együtt az eszményt is.

Szerencsére azonban van még érzék a nemzet legjavában saját hálás fiai, igaz jótevője iránt. Olyan 'ünneplést még magyar pedagógus nem látott, aminővé Kármánét tisztelőinek, tanítványainak és hiveinek nagy serege emeli. S nem lesz e megtisztelésben egy szikrája sem a hazug tetetésnek; hisz Kármán nem világi hatalom, kinek valamely jutalom reményében hizeleg az alacsony-lelkű. Aki eljön arra az ünnepre, azt a szíve viszi oda, aki erőt, egészséget kíván neki nagy alkotásainak, áldásos működésének befejezésére, annak jó kívánságai lelkéből fakadnak.

S amidőn ott fogjuk látni a magyar kultúra legelőkelőbb, legnemesebb, legtisztéletreméltóbb alakjait a mi nagy emberünk körül csoportosulva, akkor méltó büszkeséggel fogjuk vallani és hirdetni: *íme, így olvad össze zsidóság és magyarság; ime, a zsidó szellemnek oly diadala, mely nyereséget és áldást jelent a magyarságnak; ime, van okunk a büszkélkedésre, látván, hogy vallásunk szelleme és magyarságunk érzése ily fönséges harmóniában nyilatkozhatik; jöjjenek el ellenségeink megcsüggenülni, jöjjenek el barátaink, megszeretni bennünket.*

Dr. Sebestyén Károly.

*

Kármán Mór életrajza.

Kármán Mór tiszteői és jóbarátai oly emlékekkel lepték meg működésének nevezetes fordulója alkalmából, minőben eddig igen kevés magyar tudós részesült. Legnagyobb alkotása, a tanárképző gyakorló gimnáziuma negyedszázadja áll fenn s ez alkalommal a mestert albummal tisztelték meg, mely életrajzát közli Geréb József dr.-nak, a jeles philologusnk tollából, aki Kármánnak közeli rokona. Azonkívül személyes megemlékezésekkel, Kármán tudományos hatását föltüntető dolgozatokkal gazdagították az emlékkönyv tartalmát egyebek között

Wlassics Gyula miniszter, Klamarik János államtitkár, Vécsey Tamás, Simonyi Zsigmond, Goldziher Ignác, Csengeri János, Beöthy Zsolt, Rein Wilhelm (Jena), Stein Lajos (Bern), Marczali Henrik, Beyer O. W. (Lipce), Alexander Bernát, Apáthy István, Petz Gedeon egyet. tanárok, Volf György, Szuppan Vilmos, Bándor József igazgatók, számos egyetemi magántanár és középiskolai tanár.

Geréb Józsefnek meleg szívvvel megírt életrajzából közöljük a következő adatokat: Kármán Mór Szegeden született 1843. december 25-én. Atyja, Kleinmann Jakab, szerénysorsu kereskedő volt, ki nagy családja minden tagjának gondos nevelést adott. A tehetséges fiú a piaristák gimnáziumába került, majd szüleivel együtt Pestre, ahonnan azonban apja csakhamar visszatért Szegedre. Itt fejezte be Kármán középiskolai tanulmányait. Mesterénél sokkal nagyobb hatást gyakorolt rá Löw Lipót, ki rendkívül megszerette, tanítványának fogadta s a *Ben Chananya* munkatársává avatta.

Löw azt remélte, hogy rabbit nevelhet belőle; a sors és a mindenekelátó Gondviselés másként határozott. Bécsbe ment nevelőnek s itt az egyetemen philológiát és philosophiát hallgatott három évig. Visszatért Szegedre s folytatta tanulmányait mestere oldalán; azonban a theológián kívül foglalkozott egyéb tudományokkal is és 1866-ban doktorátust tett. Löw egyre sarkalta, hogy lépjen a papi pályára, de ő nem tudta elhatározni magát. Végre 1868-ban Budapesten középiskolai hittanári állást vállalt. Egy évig töltötte be e tisztet tudása, ékes-szólása, tiszta erkölcei minden erejével, 1869-ben azonban Eötvös, kinek föltűntek az ifjú tudós nagy képességei és főként nálunk szokatlan pedagógiai ösmeretei, Lipcsébe küldte, a Herbert-, Ziller-, Stoy-féle módszer és a gyakorlati tanárképzés tanulmányozására.

»Ezzel Kármán sorsa végleg eldőlt. Hosszu levélben fejtette ki Löwnnek, miért mond le végkép a papi pályáról... Fájó szívvel vált meg az öreg Löw tanítványától, s szokatlanul ünnepélyessé tette búcsúját szülővárosától. Nagy gyülekezet jelenlétében fölvezette a templomi szószékre, hogy legalább egyszer hallhassák hivei a tiszta erkölcsű fiatal tudós fennkölt lelkének szózatát, s aztán áldólag bocsátotta útjára.«

1871. őszén tért vissza Lipcséből. Nagy pártfogója Eötvös, már halva volt; de ő bizott eszméi igazában és tervei realizálásában. Pauler Tivadar, akkori kultusz-miniszter, végre 1872. május 16-án kibocsátott rendeletével megalkotta a gyakorló gimnáziumot és Kármánt tette pedagógiai vezetőjévé.

Ez foglalta le élete legjavát; ez intézet az ő dédelgetett gyermeke, irigység és utánzás tárgya nemcsak a kis Balkán-államok részéről, hanem Németországról is. De emellett mint a Magyar Tanügy szerkesztője, mint szívesen hallgatott egyetemi docens, tankönyvíró, polémikus egyként nagy munkásságot fejt ki. Az országos közoktatási tanácsnak évekig volt titkára, előadója, változó tagja, jelenleg is előadó tanácsosa. A miniszteriumban mindig első sorban az ő roppant ösmereteihez és tudásához fordulnak, ha valamely dolog elméleti részéről van szó. Klamarik János ezt írja róla az Emlékkönyvben:

»Ha tanulmányaimhoz és munkálataimhoz bővebb és határozott theoretikus alapot kerestem, Kármán volt a legbiztosabb és legkészségesebb forrás; ha valamely, nagyon is a részletekbe vágó s elrejtett külföldi adatra volt szükségem, senki sem tudta azt oly gyorsan kikeresni, mint Kármán, mert ő a pedagógiai ismereteknek élő tárháza.«

Életének legfő boldogsága — családja. Nagy lelkét egészen megértő felesége, négy derék fia és egy bájos kis lánykája kárpótolják mind ama szenvedésekért, melyekkel a hálátlanság, jogtalan megtámadások és gyenge testi szervezete sújtják.

De e gyenge testben erős, ifjonti tüzzel rajongó lélek él.

Soká ne is legyen megvénhedése! —nk—

Kapcáskodás.

Legszívesebben »Michl« hazájában divó, hosszú rojtban végződő, harisnya alaku, kötött fehér hálósipkát huznék bizonyos nagyképű urak apró koponyájára, melyben az a rögeszme fogamzott meg, hogy ők tulajdonképpen a nyilvános lelkiösmeret s hogy nekik ennél fogva kritizálniók *kell*; jót. rosztat, középest, mindent; kritizálni mindenáron, különben miért volnának kritikusok és ki az ördög hinné róluk, hogy egyáltalában van véleményük. Kalonymosz nagyképűjével az ő jelszavuk is: »kapcáskodom, hogy észrevegyenek.« De mert szegényeknek itthon még nem nyílt számukra tér, »szűk nekik Makedonia« és kiviszik mécsüket a külföldre, de nem azért, hogy dézsá alá helyezték.

Legujabban két nagy panaszt olvasunk német felekezeti lapokban a magyar zsidóság ellen (hogy helyt találnak ott az ilyen gyalaságok!) Először, hogy Budapesten rendre üléseznek a zsidók, a nélkül hogy — hajbakapnának. A hitközség gyűlése, a községkerület gyűlése, meg más gyűlések lefolytak, anélkül hogy kritizáltak volna az illető előjáróságok eljárását. (Micsoda emberek is azok a közgyűlési tagok a sarkukra álló, apró nagyképűek szemében, hogy nem kritizálnak!) A hitközség évről-évre tágitja működése körét; teremt intézményeket a jótékonysságra, a közművelődés és az istentisztelet szolgálatában és a közgyűlés még sem kritizál, hanem inkább helyesel, persze csak azért mert ez rövidebb és mert a kritikus gondolatok ott fészkelnek mind az apró nagyképűek agyában. Hogy miért teszük ezért az *előjáróságot* felelőssé — tessék csak jól megjegyezni: — az előjáróságot azért, mert *nem támadják!* — annak a logikáját a kapcáskodó apró urak nem árulják el.

De ez mind semmi.

A legtöbb kritizálni valót a berlini »Jüdische Presse« magyar tudósítója is (eddig is csak külföldi lapok tudósításait tartottunk szem előtt, hazai ujságokban ilyen hülyeségek, azt hiszem, nem akadnak lerakódó helyre) abban találja, hogy a VI. községkerületi közgyűlésén senki sem lobbantotta szemére a vezetésnek, hogy hogyan mérészkedett magyar tiszték kiképzésére 75.000 frtos alapítványt tenni a Ludovica Akademiában, mikor annak a pénznek annyi egyéb helye akadna; mikor a zsidóság föladata nem lehet magyar tiszték kiképzetése. Nem tették kritika tárgyává, panaszskodik tovább a levelező, daczára annak, hogy ez az alapítvány annyira elkedv-

telenítette az embereket, hogy azóta egyetlen krajczár sem folyt be a közalap javára. Még sem tette senki sem kritika tárgyává a vezetésnek ezt a hallatlan eljárását.

Állapodjunk meg itt egy kissé.

A kritikus ur ezzel a panaszszal *most* áll elő, jól megjegyezzük: *most*, a *katonai javaslatok* beterjesztése után, mik valóságos örömmámort keltettek Magyarországon; *most*, hogy magyar tisztképzésre alapítványokat tesznek szerte a magyar házbán; *most*, mondom, midőn tudva van, hogy a katonai javaslatok intézkedése folytán a jövőben *csakis a tisztképző-iskolából kerülhetnek ki magyar katonatisztek úgy a honvédségnél, mint a közös-hadseregénél!*...

A megtámadott alapítványok nélkül a következő volna az állapot:

Tartalékos tiszték többé *nem aktiváltathatják magukat*; mert tiszték csakis a tisztképző-iskolából kerülnek ki, hova pedig — hogy miért, az nem tartozik ide, de fájdalmas tény, hogy — zsidó be nem jutott. Ha már *most* alapítványaink a Ludovica-akademiában nem volnának, úgy állanánk, hogy *zsidó előtt egyáltalán el volna zárva a tiszti carrière*. *Most* tehát, midőn az új állapotok a hasznosság szempontjából is oly fényesen igazolják azokat az alapítványokat, *most* áll elő az orra hegyén túl nem látó nagyképűsködés, hogy mire valók voltak azok az alapítványok, miért nem támadták meg értők a vezetéset? — És a *berlini* lap helytad a panasznak, megfeledezvén arról, hogy hasábjaiában hányszor zokogták már el a keserves és jogos panaszt, hogy a porosz hadseregben egyetlen activ zsidóhitű tiszt sem talál helyet.

A vezetés, mely az alapítványokat megtette — tartozunk ezzel a kijelentéssel hazafiságának — természetesen nem tudta, hogy hasznossági szempontból is mily fontosakká fognak válni, de mégis és helyesen tette, hogy megtette tisztán hazaszeretetből, a zsidóhitű magyarság dicsőségére. A millenniumi év, a receptció elnyerésének emlékére a hazai zsidóság alapot teremtett és annak első zsongéit nem rakhatta le jobb helyre, mint a Ludovica-Akademiába. Kérdezzétek meg csak a nagy magyaroktól és meg fogjátok tudni tőlük, hogy ez az iskola minden növendéke egy darab jövő Magyarország. Az ezredévet és a vallási egyenjogusítást — még egyszer mondom — nem örökhítette meg szebben a zsidóság, mint a közalap megteremtésével és a közalapot nem avathatta föl szebben és méltóbban, mint mikor ilyen par excellence magyar érdekek áldozott és amikor — mint Ő felsége, kinek nevét viselheti az alapítvány, kegyes, köszönő szavaiból is kiviláglik — önmaga számára is jobb jövőnek készítette elő az utját; — arról, mit a katonai javaslatok *most* igazolnak csak, nem is szólva.

Eltekintve azonban ettől, és eltekintve még attól is, hogy zsidó ember részéről mennyi stupiditást tételez föl, az ilyen természetű alapítványt nyilvános kritika tárgyává tenni; eltekintve még másról is, mit itt fölso-rolni nem lehet, nem is való, hogy az alapítvány megtétele után megszűntek volna az adakozások az alapra

Először bejelentettek az alapítvány megtétele után is közel 100.000 forintot, másodszer nem az adományozás szűnt meg, hanem a *gyűjtés* s ez nem magától szűnt meg, hanem bizonyos okoknál fogva egy időre *beszüntették*. Ősszel a gyűjtést újból megkezdik és a minden áron kritikus urak meg fognak győződni, hogy nem ártott neki a katonai alapítvány.

És még valamit.

A Ludovika-Akadémia alapítványával *nem az alapot kisebbitették*, hanem összekerült az olyan összegekből, miket több adakozó *külön* egy katonai alapítványra adtak és miáltal az alap kárt nem szenvedett. Ezt a közalap kezelői ismételve ki is jelentették, mi megtámadni való lett volna hát az alap dolgában, hacsak az nem, hogy megteremtették. Mert ha nem létesítik, bizonyos, hogy a nagyképű, apró urak nem kapzszakodnának és gyatraságaikkal, miket ők maguk kritikának is mondanak, nem világitának el egész Berlinig.

Sz. M.

Az erkölcsi nevelésről.

Századunk vége a fényforrások hihetetlen mennyiségét tárta föl az emberiség előtt. Soha büszkébben nem sütött a civilizáció napja, mint most; soha szebb világosság nem sugárzott ki az elmékből, mint e sajátságos korban, amelynek mozgalmái az emberi agyvelő diadalait és dicsőségét tüntetik föl. Fényben és tündöklésben úszik itt minden. Nemcsak a technika csodálatos vívmányaival, nemcsak a föltaláló elme meglepő eredményeivel, nemcsak a szellemi tökéletesedés sokirányú megnyilatkozásaival kérkedhetik ez a társadalom, hanem a gondolkodás finomultságával, az intézmények tökéletességével és a politikai alakulások nemességével is.

És így a század, alkonyához érve, a jövő századnak valóban dicsőséges és az emberiség missziójához méltó perspektivákat nyit meg. A haldokló század mintegy végrendelet gyanánt nagy és hatalmas eszméket hagyományoz a huszadik századnak. Mire az idők soha meg nem pihenő folyamában időszámításunk e sajátságos korszaka átmegy az örökkévalóságba, a munka, amelyet ez megkezdett, befejezetlenül megy át a jövő nemzedék kezébe és őrizetébe. Az új köművesek tovább építhetnek rajta. A régi épületeket befejezhetik, vagy lerombolva azokat, újakat alkothatnak helyettük. De a szellemet, amely a munkának direktívákat ad, miadtuk meg neki; az irány a mienk, a kezdeményezés érdeme e századé.

Régi igazság azonban, hogy a fénynyel megvilágított lapnak fordított oldala is van, amely oly arányban sötét, amily arányban világos a fényforrás felé fordított oldala. És aki a korszak

szellemét figyelemmel tudja kísérni, az látja, hogy az elme a sugárözönében épugy, mint fordított lapján sajátságos fekete árnyak suhannak végig, amelyek megdöbbenhetik a haladásban levő emberiséget. Mert igenis fönne ragyog a civilizáció napja, de éppoly arányban hanyatlanak az *erkölcsi meggyőződés*ek. Az elme mindig szomjasabbá válik és az egyik fényforrást ki sem merítette még teljesen és máris új források keresésére indul. A tudomány szomj erős nyomást gyakorol a szív óhajtásaira és az erkölcsi szomjuságot lassankint elenyészteti. A reformok sokaságában elléved az, aki a régi erkölcsök fonálát keresi. A hit lazulóféiben, a vallás-erkölcsi nevelés hanyatlóban van. A társadalom új törekvéseiben elvesznek a régiek, mint ahogyan a gyárak gőze és füstje elborítja a templomokat és gőzkalapácsok zaja túlharsogja a vallás zsolozsmáit.

Nem mintha az erkölcsök kultusza a végső bukás felé közelednék. A társadalom legalább külsőleg meg akarja óvni a látszatát annak, hogy az erkölcsök kultuszát tiszteletben tartja a vallási intézményekkel együtt. De csak külsőleg. A szívek igazi áhítatára, az erkölcsök valódi nevelésére kevés súlyt fektet. A szertartások szépségével akarja helyrebillenteni a vallási érzés hanyatlását. A templomokban talán soha oly fényes és fönséges szertartásokkal nem tartották meg az istentiszteleteket, mint most. Az egyházi énekeket világhírű mesterek komponálják a zene legmagasabb követelményei szerint; tökéletes énekesek adják elő ezeket oly nagy apparátussal, mint valamely elsőrangú operában; de a közönség kevésbé imádkozni, mint inkább gyönyörködni és kritizálni jár a templomokba. Az ének szépsége vonzza, nem pedig az ima mélysége és erkölcsnemesítő, szívet tisztító lényege.

Igy válik azután a civilizáció haladásának sok dicső eredménye az erkölcsök romlásává. A fény kifejleszti az igényeket. Mindig többet óhajt a falánkság, mert többel kecsegtet a haladás szelleme és sok millió ember, aki a fényforrások körül kereng, elérhetetlen vágyak martaléka lesz. Mit tegyen a tudományok eredményével egy Fuchs- és Hegyi-féle ember, aki látja, hogy ezek meg ezek kielégíthetik a társadalom tárházából a vágyaikat, de ő csak szemlélője marad e látványnak és magának sem elég ereje együtt haladni a haladókkal, sem erkölcsi tartalma, hogy a vágy kísértéseinek ellenállhasson? Látják e szerencsétlenek a társadalom fényét és káprázatát, a selymes-bársonyos kor vívmányait, a luxus fönnhéljazását és a gyönyörök kergetőzését. De erkölcsi nevelésük nem volt olyan, hogy erővel ruházta volna föl őket. Vallási meggyőződéseiket zsenge korban éppoly kevésbé ápolták a

társadalom és iskola, mint megnőtt korban az élet magasabb iskolája. Éhes vágyakkal és ki-elégíthetetlen szomjúsággal iparkodnak együtt haladni a fényvel és minden eszközt megragadnak, hogy testük rongyait éppen úgy eltakarják, mint erkölcsi sülyedésüket. Nappal biczikliznek, párbajoznak, udvarolnak, éjjel pedig, a sötétség fátyla alatt, lépve magukat végképpen a természet kebléről és az erkölcsök kötelékéről, alámerülnek teljesen a bűn sötét habjaiba és belevetik magukat a vétkek viharos oceánjába.

Éppen a legutóbb történt véres gyilkosság esete vet a valláserkölcsei nevelés hiányára gyászos világosságot. A tragédia egyik hőse zsidó. Sokféleképpen kommentálták ezt, mondván, hogy a legnagyobb ritkaságok közé tartozik, ha zsidó gyilkosságra vetemedik. És valóban, az eddigi bűnkrónikákban ritkán akadunk egy-egy zsidó gyilkosra. Egyrészt a vértől való irtózat, másrészt a vallási nevelés gondossága okozta ezt. Hogy gyilkosságok most sűrűbben fordulnak elő mint azelőtt és hogy a véres bűnkrónikák ijesztő mérvben szaporodnak, a mellett bizonyít, hogy más vallásfelekezeteknél is gyöngül a valláserkölcsei nevelés, az egyedüli eszköz, amely az emberi bestiót meg tudja fékezni és a falánk élvezetvágyat meg tudja szelidíteni. Az iskola a tudományokra veti magát teljesen, amit nem akarunk kárhóztatni, de az elme kiművelése, a gondolkodás élesbitése mellett, az iskolának nagyobb gondot kellene fordítania a vallási nevelésre is. Több tért kellene adnia az erkölcsi tanítás kultuszára.

De e helyett mit látunk? Az iskolákban (és ez áll az összes felekezetek iskoláira) csak azért tanítják a vallást (ami pedig az erkölcsi neveléssel egy és ugyanaz), mert az állam törvényei előírják és köteleességgé teszik. De mily primitív az ilyen kényszerű erkölcsi nevelés! A tanulóknak a vallás és erkölcs igazi lényegéről fogalma sincs és csak annyit tanul, amennyire éppen az előmenetelre szüksége van, ami a laza fölfogás miatt édes-kevés. Az erkölcsi törvények éppoly kevésbé hatolnak szívéig, mint amily kevésbé válik világossá előtte a vallás igazi lényege. És így, ha elméje nem elég gyors, hogy a tudomány vagy mesterség segítségével vagyont szerezzen, ha karaktere nem elég erős, hogy a kísértéseknek ellentálljon, az egyetlen, ami visszatarthatná a bűn ösvényétől, az erkölcsi nevelés nem adott meg neki és kénytelen fokról-fokra az iszapban alásülyedni.

A már régóta isméllődő tragikus és véres bűnesetek talán »Mene Tekel« gyanánt fognak

föltűnni azok előtt, akik a tudomány és civilizáció harcában rohanó lépésekben haladnak tovább, anélkül, hogy az erkölcsi nevelés kultuszának hanyatlásával törődnének. Talán eszmélni fognak még e század alkonyán mindazok, akik az ifjuság nevelését kezökben tartják, és kötelességöknek fogják tartani, hogy az elme világossága mellett, világosságot gyujtanak egy-szersmind a szivekben és erkölcsökben is. És ha ez bekövetkezik, akkor igazán méltó és páratlanul nagyszerű lesz az örökség, amelyet a XIX. század a XX-iknek hagyományozni fog.

Timár Szaniszló.

A hitközség és a skót missió-iskola.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Igen tisztelt szerkesztő Barátom!

Nem minden könnyű, a mi nem látszik nehéznek! Ennek előrebocsátása után engedje meg, hogy multkori »Még egy kötelesség« című cikkére néhány szóval reflektáljak. Az abban felsorolt dolgok előtt nem ujak, hisz tagja vagyok, hogy úgy nevezzem, az »Anti-skót-misszió-iskola bizottságnak«, és mégis, a cikk figyelmes átolvasása után önkénytelenül is ama német falusi bíró álláspontjára kellett helyezkednem, ki mindkét fél részéről lévén megvesztegetve, ama páratlanul álló bölcs ítéletet hozta: »Du hast Recht, und du hast Recht!« Így van ez mi velünk is, tisztelt szerkesztő Barátom. A skót térítőknak igazuk van, ők csak kötelességüket teljesítik, hisz azért fizetik őket és már Béla király udvari bolondja is azt mondá: »Engem fizetnek, hát bolond vagyok. Nem volnék akkor bolond, hogyha nem volnék bolond?« De Önnek is igaza van, ha a skót misszió-iskola mellé izr. felekezeti iskolát kíván és a hitközségnek is igaza van, vagyis szemrehányás nem illetheti, ha eddig ilyenmő iskolát ott föl nem állított; mert azt hiszem — és ehhez szó sem fér, — hogy minden ilyenmő, akár kulturális, akár humanitárius, akár hazafias vagy felekezeti mozgalomnál, ha a pesti izr. hitközség nagyobb akcióit ki nem fejt, nem szabad azt föltételeznünk, hogy nem akar, hanem csak azt, hogy bizonyára nem tud.

Sok teher nyomja ám az izr. hitközség vállait és különösen most, a midőn az új egyházpolitikai törvények életbelépte óta a hitközség jövedelmi forrásai is tetemesen megcsappantak. Igaza van Önnek, a midőn a cikkét bevezető sorokban azt mondja: »Sokféle, részben új és nagy kötelességek nehezedenek a pesti izr. hitközség vállaira.« Mert pl. az sem ideális, de még csak nem is tűrhető állapot, a miről ma a zuglói népiskolában alkalmam volt meggyőződni, hogy az egyesített 6 osztály, még pedig az I. osztálytól a VI-ig, fiúk és leányok vegyesen, számszerint 50-en, összesen hetenként csak 2 órán át nyernek hitoktatást. Hát ezen nem szívesen segítene a hitközség? De ha egyelőre még nem tud!

Ezen kis aberratio után visszatérek cikkére. Ön azt mondja: »Nem használ itt semmiféle foltozgatás vagy tatarozgatás; radikális gyógyszer használhat csak.« Szíves engedelmevel, én annak az elvnek hódolok, hogy in-

kább foltozottan, mint rongyosan. A szegény ember, mert új ruhát nem vehet, azért ne járjon rongyosan; foltozza, toldozza meg az ócska gunyát, — a meztelenséget ez is eltakarja.

A hold-utczai iskolára nézve is az a nézetem, hogy míg felekezeti iskolát állít oda a hitközség, addig igenis igyekezzék toldozni, foltozni és a folytonossági hiányt pótolni. És ha még oly nagy is, ha még oly magas is a protektio, melynek a térítő iskola örvend, mégis kell, hogy meg lehessen akadályozni azt, hogy zsidó gyermekeket vallásuk elhagyására ne neveljenek, hogy őket idegen hitoktatásban ne részesíthessék, hogy zsidó gyermekeket kálvinista istentiszteleten vissza ne tartsanak, különösen oly időben, a mikor épen zsidó hittani órájuk volna, hogy végre a tanító ne gyalázza a gyermekek előtt a szülőket és a tanítókat, kik szerintük a pokolba kerülnek, mert Jézusban nem hisznek. Hisz minő tántoríthatatlan ragaszkodással és odaadó bizalommal lehetnek a gyermekek a zsidó vallás iránt, minő tisztelettel a hitoktatókkal szemben, ha a skót tanítók az iskolában azt mondják pl. hogy a nemrég elhalt Weber Soma tanító a pokolba jutott, mert nem hitt Jézusban és a mostani vallástanító is oda fog kerülni, mert nem imádja Jézust.

Minő morális alapja legyen egy ekkép iskolázott zsidó gyermeknek, ki előtt kigunyolják szülei vallását és keresztény vallásban lesz nevelve? Jön aztán a zsidó hitoktató, ki, ha nem is gunyolja a keresztény vallást, de mindenben desavouálni igyekszik a skót térítőknél tanait és szíve egész melegeivel a zsidó vallás magasztosságát dicsérve, szabványainak pontos megtartására buzdít. Kezdődik a duló harc, mely az ártatlan gyermek lelkét természetszerűleg kell hogy marcangolja; kinek higgyen és mit higgyen? Tévtanokkal telítve, kételkedő kebellet és megméltalmazott szívet jó haza a gyermek az iskolából és a szülői házban mit lát? Hogy a szerény vagyoni álláshoz nem mért óriási nagy karácsonyfa gyertyáit szent áhitattal meggyújtják, — holott a zsidó hitoktató chanukagyertyácsról beszélt, de azokat ő seholsem látja. Vajmi gyakran azt látja, hogy otthon egy vallás szabványait sem követik. A tiszta meggyőződés helyett a mardosó kétely rágódik a szíven és ezen ferde, elhibázott nevelési rendszer áldozatai azután a szerencsétlen gellérthegyi Fuchs-ok.

Van ut és mód ennek megakadályozására és mert van, nézetem azért az, hogy *míg* iskolát állítunk a skót térítő-iskola szomszédságába — mert ilyen végtére is nem születik máról holnapra —, *addig* meg kell tennünk minden lépést, hogy a misszionáriusok garázdálkodásának útját vágjuk.

Különben való igaz, hogy a kérdés, melyet tisztelt szerkesztő barátom előző heti cikkével a nyilvánosság elé vitt, megoldásért kiált, s annál égetőbb, mert meg nem oldása valóságos gyalázat, — s hogyis ne, amidőn Budapesten történik a legtöbb kitérés az egész világon — mégis tartozom a kijelentéssel, hogy a hitközség mindaddig nem minden ok nélkül vonakodott a dolog megoldásától és ha belé is megy, aminthogy belé kell mennie az iskolaépítésbe, az anyagi áldozatoktól egészen eltekintve, csak kénytelen-kelletlen teszi. Az embert, és ez valóban motiválva van, ellenszenv fogja el, ha szülőket lát, kik gyermekeiket egy öltözet ruháért, pénzajándékért odaadják a térítőknél, azzal vigasztalva magukat, hogy »az én Szórelém, az én Modchelém sokkal okosabb gyermek, semhogy arra a térítők beszéde hasson«. Mert e gyermekek szülei, kik többnyire Galicziából bevándoroltak, rendesen vallásosak és nem mindnyájuknál

magyarázza eljárásukat szegénységük, vagy az, hogy más iskolába gyermeküket be nem fogadták, vagy az, hogy a hitközség iskoláitól távolra esik lakásuk. Az a hiánya az erkölcsi tartalomnak, amely még visszataszítóbb, ha a szinleges vallásosság igen is meg van, bizony bizony nem valami kedves dologgá teszi ezt az iskolakérdést akkor, midőn volna a hitközségnek elég más nemes földadata. Csak a női praeparandiát említem, miknek egyelőre eleget nem tehet.

Míg az iskola elkészül, egy külön bizottság alakítandó, melynek földadata, az iskolaév elején fölkeresni ama szülőket, kik gyermekeiket a múlt évben a skót térítőiskolába küldték, és őket ezen iskola, vallási szempontból, veszélyes voltára figyelmeztetni. Egy része a szülőknél tán nem is sejt, mint méltéyzik meg ott gyermekének szívet, hisz vannak köztük szegény emberek, kik a mindennapi kenyérért való gondoktól gyötörtetve, föltéve, hogy írni és olvasni tudnak, alig érnek rá a tankönyveket és az azokban uralkodó szellemet áttanulmányozni, vagy a gyermekek neveltetésével törődni: iskolába küldik gyermekeiket, mert kell, a törvény parancsolja, a többivel nem törődnek.

Nem áll különben, mit mérvadó körökben hangoztatnak, hogy egy új iskola fölállítására évi 20—22 ezer forinttal terhelné meg a hitközség budgetjét. Az az iskola, mely csak *mobíl* iskola lehet, mely a térítő urakat követi, hogyha a hold-utczát ott akarnák hagyni és melyet ennél fogva csak bérházban lehet elhelyezni, évi 10000 frtnál egy krajczárral sem kell, hogy többbe kerüljön. Összevontak az osztályok a térítőknél, tehát mi is összevont osztályokat állíthatnánk föl. Négy, legfőlebb öt tanerő egyelőre elég volna és ez a házberrel, fűtéssel, világítással és szolgálával együtt nem is kerül 10,000 frtba; de mondtam tizet, mert a berendezésre is gondoltam, a mely azonban tulajdonképen csak beruházás és a hitközség vagyonát képezné.

Nunc venio ad fortissimum. Mindezzel azonban mégsem akarnám a hitközség budgetjét terhelni; ezt társadalmi uton is remélem elérhetni, csak egy kis jó akarat kell hozzá, a mely jóakarat, id est áldozatkészség, sohasem hiányzott a pesti hitközség tagjainál. Adakozzunk ezen nemes célra! Ezen gyűjtést ezennel megnyitom és följajánlok nevezett célra 200 koronát.

Fogadja tiszteletem őszinte kifejezését, melylyel maradok igaz hive
id. dr. Glass Izor.

Jeruzsálem. *)

— Irta: Zólyomi K. Vilmos. —

Végre áthaladjuk a Refaim-síkot... Ime előttünk fekszik kezdődő esti homályban a szent város, néhány megvilágított ablakával; kopár hegyek közt, a nagyrészt tátongó mély völgyek által elválasztott Morea, Zion és Golgotha hegyeken. Ódon falakkal körülvéve, több méternyi mély törmeléken és szeméten fölépítve, nagyrészt kőhalmazhoz hasonló házakból áll, melyek közt a zárandokházak, kolostorok, templomkupolák és tornyok, imitt-amott egy európai stílusban épült szálloda oázisokként tűnnek föl.

* Nem hivatásos íróember, Zólyomi K. Vilmos egy előkelő fővárosi keresk. czég tagja, bocsátotta rendelkezésünkre ezt a dolgozatot, mely most befejezett keleti utjáról fölvetett napló jegyzetei közül való. A közlemény szerzője szívesen foglalkozik irodalmi munkákkal is és éppen előző számunkban ösmertettük egy szép fordítását.
Szerk.

Meghatva, szánsalommal tekintek a szent város szürke, pusztá képeré, mely hajdan az ígérlet földé volt, hol hajdan tej és méz folyt és hol ma víz is alig folyik.

Ott tartózkodásom alatt meggyőződtem, hogy az átkos állapotoknak oka csak a tehetetlen török fatalisztikus nembánomsága, mely mellett az ugyis rabló természetű syriai nép még inkább hódol vad hajlamainak és nem műveli, elhanyagolja a földet, a melyen él. Pedig milyen föld még most is! Alig fölszántva a legkezdetlegesebb ekével, dúsan szolgálja meg a csekély fáradságot, a kipusztított erdők és vízhiány daczára. Azonban követ fog teremni kenyér helyett tovább is, a kormányra képtelen török fönnhatósága alatt és a bennszülöttek tunyasága miatt. Csak Európa és kultúrája változtathatna a dolgon.

Az állomásra megérkezve, kocsiba ültünk és a szállóba hajtattunk. Folyosókra nyíló, czellaserű szobáinkban való elhelyezkedésünk után az étterembe sietünk, hogy éhségünket csillapítsuk. De milyen csalódás! Lehetetlen a juhagygyus főztet megenni. Csak gyümölcs, kenyér vagy külön fizetett, főtt tojás az, amivel jólakhatunk. Így persze gyorsan véget ért az étkezés és elindulhatunk, hogy még aznap bejárjuk a szent város utcáit.

A damaskusi kapun lépünk a városba. Az utcáik mindenfelé szűk, görbe, piszkos, kimondhatatlan ronda síkatorok, mint többnyire a keleten, hol kocsin nem lehet közlekedni és még teve- és számárháton is csak nehéz kitérni.

Éjjeli vándorlásom közben a keresztények Szentsír-templománál voltam. A Golgothán van, terjedelmes épülethalmazból áll és a mai város központját képezi. Meglepetve láttam a templom belsejében kávézó és cigarettázó török katonákat, kiknél a templom kulcsa van és akik ott alszanak. Tulajdonképpen azért vannak ott, hogy a különféle keresztény szekták közt a rendet föntartsák és szükség esetén közbelépjenek. Mert, fájdalom, sehol sem olyan nagy a vad, vallási fanatizmus, mint a szent városban. Egymás ellen törnek ott ma is nemcsak a különböző felekezetek, de még ugyanazon vallás különböző szektái is és gyakran még véres összeütközések is fordulnak elő.

A szentsír-templomtól visszafelé sietek, mert késő van és pihenésre van szükségem, hogy másnap a szent helyek tüzetes megtekintésébe kezdhessek.

Szépen világítja meg a hold — más világítás ugy sincs — a Dávid-tornyot, mely mellett elhaladva, kilépek a nyugatra fekvő jaffai kapun és aludni térek a közellevő szállodába. Egy ideig nem enged aludni a Jeruzsálemben, úgy mint a többi keleti városban, nagyszámban levő kutyák ugatása. Végre mély álomba merülök azon várakozásteljes örömmérettel, hogy másnap reggel részletesen fogom kezdeni a szent város megtekintését.

Másnap első utam a Morea-hegyre, Salamon király templomának helyére vezetett. Meredek, szűk utcákon át sietek oda.

De Jeruzsálem, hol a hajdani világraszóló fényed régi dicsőséged?

A hegy alján van egy alapfaldarab, a siralom fala, a hidnak ivmaradványa közelében, mely a Morea szent helyről a Sionra vitt. És a szentély fölött egy idegen vallás imaháza, amelynek oszlopai közt rá ismerem

egy-egy elődeink fénykorából származó darabra. Ez az egész.

De meg kell nyugodnunk a sorsban, sőt örülnünk kell, hogy nem rom- és piszokhalmazt látunk a szent helyen, hogy más vallásuak, a mohammedánok is szentnek tartották és tartják a nekünk szent helyet és díszes templommal ékesítették, amivel megőrizték, megjelölték azt. »Haram es Serif«-nek nevezik őket a régi templomteret és régente halálbüntetés terhe alatt tiltották meg oda a bemenetelt más vallásuak. Most persze felsőbb engedély és illő baksis megteszi hatását és utat nyit a hatalmas gyaurnak ide is, mint mindenhová a keleten. Orthodox hitsorsosaink azonban nem veszik igénybe az előnyt, állítólag azért, mert félnek, hogy véletlenül azon helyre lépnek, amelyen a szentély állott, vagy mely alatt a frigyszekrény van elrejtve. Ehelyett minden péntek délután a hatalmas mészkockákból álló siralomfal mellett keseregnek és annak köveit csókjaikkal elhalmozva és könyeikkel áztatva, hangos jajkiáltásra és zokogásra fakadnak.

Ide érve, szólunk valamit hitfeleinkről. A zsidók száma az utóbbi években, különösen az oroszországi zsidóbevándorlás óta, tetemesen szaporodott. Az egész lakosságot hatvanezerre becsülik és azt mondják, hogy kétharmada zsidó. Talán még több volna már, ha a szultán az utóbbi időben fermánnal meg nem tiltja bevándorlásukat. A zarándokok közt, melyek legnagyobb tömegben az orosz husvét idején jönnek, mikor a mohammedánok a Nebi Musta ünnepet ülik, aránylag igen kevés a zsidó. Mindenféle szekta képviselve van köztük. Legkevesebb a benszült; ezek közt említendők a karaiták és jemeniták, kik csak Mózes öt könyvét ismerik el. Vannak azután ázsiai zsidók, ezek közt leginkább perzsák és Samarkandból, Bokharából bevándorlottak. Legtöbben vannak a szetardok és aszkenázik. Szóval, minden világrészből valók, a legkülönbözőbb arczszínnel, mindenféle ruhában, de a typus rendszerint mindegyiknél, minden színárnyalat daczára mégis fölismerhető. Sok az öreg ember, kik csak azért jöttek Jeruzsálembe, hogy haláluk után testük szent földben nyugodjék. Említésre érdemes, hogy közöttük általában még az ottlakó modern miveltsgű hitsorsosaink közt, különösen Herzl dr. német tudós könyvének megjelenése óta, rendkívül terjed az ábrándos »Sionizmus« és szilárd bizalommal hisznek benne. Ritka a gazdag ember közöttük, az is leginkább spanyol. Nagyjából szegény emberek, igényeik csekélyek. Van ugyan közöttük kereskedő, iparos, ezek közt különösen asztalos és esztergályos, továbbá fuvaros, de nagyrészüket a föld minden országából beérkező alamizsnákból él; különösen a hazánk északkeleti részéből oda vándoroltakról hallottam ezt.

Kimondhatatlan áldás az ottani szegényekre nézve az »Alliance Israelite«, továbbá Rothschild báró, Sir Montefiore (ki a Rachel sirját is megszerezte), Hirsch báró francia, angol és német községek alapítványai, melyekből kitűnő iskolákat, az egész Levántában keresett iparosokat kiképző telepeket, gazdasági gyarmatokat, valamint árvaházakat, kórházakat tartanak fönn. Ily irányban működik számos szerzetes- és apáczarend a keresztényeknél is. Azok sem feledkeznek meg nyomorult sorsu felekezettársaikról, az árvákról és elhagyottakról.

(Folytatása következik.)

H i r o k.

Két jótévő.

Megszoktuk, hogy ha a zsidóságnak nagyobb, módosabb halottaik vannak — akkor egy csomó jótékony alapítvány következik utánuk. A nagy tőkének, a mint mondani szokás — olyan képviselői ők, a kik haláluk után — ha életükben talán nem tették is volna — mindenesetre igyekeznek kibékíteni az erjedő társadalmat, az ő életükkel, működésükkel és munkájuk gyümölcseivel. De hát a nagy tőkének kicsike része az övék, és ha az övék is, maguk szerezték, munkával, véres verejtékkel, a mi talán mégis inkább érdemesíti őket arra, hogy gyümölcseit élvezzék, mintha netalán reájuk is örökségképpen, avagy elhivatásuknál fogva szállott volna.

Minő kevesen vannak, a kik a nagy tőkések csoportjában azt mondhatják, hogy a mi szántómon sárga kalászsring, a mi palota az áldott földből kapaszkodik magasra, a mi mozgó tőke kezeim között forog, azt mind mind én szereztem, észszel, szorgalommal, megfeszített munkával és törekvéssel....

És mégis nem azok közül kerülnek ki kisebb arányban ajótévők, a kik megszenvedtek a földi javakért, tehát meg tudják azokat becsülni, hanem éppen ellenkezőleg azok közül, a kik sohasem tanulták a pénzt becsét ösmerni....

Ezek az öröklött tőkék urai — ha el nem pusztítják passziókra — tovább származtatják a nagy tőkét az ivadékok kezére, időközben pedig gondoskodnak róla, hogy a társadalom elégedetlenjeit azokra vadítsák, a kik elébb vagy utóbb, életükben, vagy haláluk után, de mindenesetre kiadják a megillető részt az életért harczolók sebesültjeinek és nyomorultjainak.

Önként tolnak elének ezek a gondolatok, mikor a gyermektelen grófok milliós örökeibe más milliomosok ülnek; a zsidó pedig, akit gavallériában másodrendűnek hirdetnek a forumon, a zsidó, aki mindig »csak zsidó«, munkájának gyümölcseit, melyekhez életében alig mert nyulni, rátestálja a »tömegre«, amely kenyérre, gyámolitóra, istápolóra szorul.

A nagy előző sorozat után két ilyen halottunk volt mostanában. Az egyik e héten, a másik két héttel ezelőtt.

Mindakettő, még csak nem is többszörös milliomos, *százszereket* hagyott jótékony célokra, holott atyafiak akadnának utánuk is.

Taub Salamonnak hívják e hét halottját, aki közel 600,000 frtot, vagyonának *nagyobb* részét hagyta a társadalom nyomorultjaira, *Boschan Jakabnének*, szül. *Csillagnak* a másikat, aki ennek közel felét, majdnem egész vagyonát juttatta jótékony és közhasznú célokra.

Fochs Antal halála óta, a közbeneső *Kövesgyűri Freystädler* kivételével, zsidóhitű jótévő után nem maradt arányaiban ily nagyszerű humánus cselekedet az országban a magyar társadalomra.

Taub Salamon egyébként is rokon-lélek volt Fochs-szal, a pesti zsidó jótékony intézmények egy részének munificzens megteremtőjével. Életében az embergyűlölőt adta, élt a legszűkebb viszonyok között, hogy azután halála után szívének egész jótékonyága dusan fakaszsa áldásait. Fochs életében is sok jót tett titokban, míg Taub élete végére gyűjtötte össze szinte egész tennivalóját, hanem ekkor azután még Fochson is tultett jótékony alapítványai összegével.

Pedig maga egyszerű ember volt. Eleinte aranyműves tehát iparos, azután bőrkereskedő, a mi penetráns illatu foglalkozás; de a kerges tenyér és a penetráns illat a sziv legszebb virágait sarjastották, táplálták, különbeket, mint a legmodernebb illatszerek bodító levegőjében a finoman ápolt kezek...

Azonban nem rekriminalunk, de szükséges tényeket konstatálnunk, mikor arra alkalom nyílik, látván, hogy mégsem olyan rossz ez a mi világunk, a *mienk* legalább. Az emberszeretet, minden vallások legfőbb alapelve, még megvan nagyszerű tettekben, melyek időnként fölélesztik megingott bizodalunkat.

És a vallásos lelkesedésnek is akadnak magasztos példái. A Boschan Jakabnéé ilyen. Benne 7 évi gyászidő érlelte meg azt, amely egyetlen 21 éves fia elhalálozása óta eltelt. Azt a drága halottját, amíg viruló ifju volt, egy seminarista tanította és azon figyelte meg az iparkodást és a sanyaru, örömtelen életet, melyet az az irás szolgálatában töltött. Az ő sorsa osztályosai felé fordult szíve legnagyobb szeretettel; míg e hét halottja, Taub Salamon a meglévő és készülöben levő sok humanus intézmény között osztotta meg munkája gyümölcseit, de egy ujnak: a *zsidó vakok intézetének* alapját is segíti megvetni.

Hadd álljon már most itt a nagyszerű két végrendekezés képe a számokban.

Taub Salamon testamentumában két részre osztotta vagyonát. Az egyik — a kisebb — részből családjának **600.000** frtot biztosított, melyet azonban *több mint kétszázezer frtnyi legatumnal terhel*. E legatumok a következők:

- 30.000 frt egyenkint: az izr. leányárvaháznak és az izr. fiúárvaháznak = 60.000 frt;
- 20.000 frt egyenként az izr. siketnémát intézetének és és a pesti izr. hitközségkórházának = 40.000 frt;
- 15.000 frt egyenkint az ó-budai izr. hitközségnek különböző célokra és a pesti izr. hitközség gyermekföldruházási alapjára = 30.000 frt;
- 10.000 frt egyenkint a pesti izr. nőegyesület népkonyhájának, a pesti izr. nőegyesület segélyalapjához, az izr. kézmű és földmívelési egyesületnek, a pesti csevera-kadisának, az izr. aggok házához, a pesti zsidó iskolák támogatására, a pesti izr. hitközség szegény gyámolító alapjára, a pesti izr. hitközség leány-kiházaitó alapjára, a *városi lelenczház*nak, a *poliklinikai egyesületnek* = 100.000 frt;

2.000 frtot a magyar tudományos akadémiának
= 2.000 frt;

1000 frt egyenként a főv. mentő-egyesületnek, a Stefánia-gyermekórháznak, a szűnidei gyermektelepnek, a főv. szegény gyermekkert-egyesületnek, a fővárosi nem zsidó szegényeknek, a fővárosi zsidó szegényeknek és a szegények 5 frtnál kisebb zálogtárgyainak kiváltására = 7.000 frt;

Vagyona második, — nagyobb — felének a felét a következő három intézetnek hagyta:

100.000 frtnál többet kapnak egyenként, egyenlő arányban:
az építendő zsidó gimnázium,
az építendő zsidó vakok intézete,
a Bródy Adél-féle gyermekórház, = körülbelül 320.000 frt.

Ha a két előbbi még csak tervezett intézmények egyike 20 év alatt létre nem jönne, az annak javára lekötött összeg egyenlő arányban a másik két intézménynek adandó ki.

Ezenkívül számos kisebb adomány jut különféle jótékony intézményekre felekezeti különbség nélkül kb. 20.000 frt összegben.

E szerint tehát több mint *hatodtízszázezer frt* jut jótékony célokra a végrendelkező végső akarata szerint, melynek végrehajtásával *Wahrmann Sándor, Deutsch Jakab, Fleischl Sándor és Weinmann Fülöp* dr. kir. közjegyző vannak megbízva.

Boschan Jakabné, szül. Csillag Vadász-utca 23. sz. házát, mely a kultuszminiszteriummal szemben áll, hagyta humánus és közhasznú célokra. A ház értéke körülbelül **200.000 frt**. A ház az orsz. rabbiképző-intézetnek tulajdonába megy át, avval a kikötéssel, hogy ennek ellenében a következő legatumokat fizesse ki:

1000 frtot évenként a pesti izr. hitközségnek, a hagyományozó és férjeért való »hazkará«-ért (gyász- emlékeztető mondásaért).

10 000 frtot egyenként: a pesti izr. aggok házának és a pesti izr. fiúarvahnak = 20.000 frt.

6000 frtot az izraelita kézmű- és földműves-egyesületnek.

5000 frtot az izr. tanítóképző segélyalapjára.

2000 frtot az izr. leányarvahnak.

1000 frtot a pesti izr. nőegyesület népkonyhájának.

Mindakét jótévő gyermektelenül hunyt el, neveiket nem örzi ivadék, de azért áll róluk az irás szava:

»Adok nekik jobb hirnevet, mint aminőt fiuk és leányok megszerezhetnek; örök hirnevet adok nekik, am nem lészen mulandó.«

— **Hatásköri összeütközés.** Nagy feltűnést keltett annak idején az a hatásköri összekülönbözés, a mely a felekezeti iskola miatt úgy a debreczeni statusquo hitközség kebelében, mint a hitközség és a politikai hatóság között fölmerült. A debreczeni statusquo hitközségi iskolaszék ugyanis kötelezővé tette az izr. iskolában a német nyelvet és úgy e miatt, valamint az V. és VI. fiú-osztályok elejtése miatt nézeteltérések támadtak. Az iskolaszék a bonyodalomból úgy keveredett ki, hogy lemondott, a kérdés elvi része azonban hosszas huza-

vonásra adott alkalmat, a mely most a kultuszminiszter döntésével nyert befejezést. Az *elvi kérdés* az volt, hogy a város törvényhatósága főlebbviteli és felügyeleti foruma-e az izr. iskolaszéknek. A dolog nem egészen új, hiszen a multban akárhányszor találkoztunk olyan esetekkel, hogy a zsidó hitközségekkel szemben legfőbb egyházi hatóságként — a politikai hatóság jelentkezett, hol szolgabíró, hol polgármester, hol törvényhatóság képeben. Az 1895-iki XLII. t.-cz. hatályba lépte után azonban azt lehetett hinni — és ez volt a debreczeni hitközség nézete — hogy a zsidó hitfelekezet összes felekezeti ügyeit a saját hatáskörében végezheti. A debreczeni törvényhatóság ezt *nem ösmerte el* s álláspontját így körvonalazta:

»A saját felsőbb hatósággal nem bíró hitközség iskolájának igazgatásában ez idő szerint a *községi iskolák számára 1876-ban kiadott miniszteri Utasításhoz* kell, hogy alkalmazkodjék, a mint ezt a közoktatásügyi miniszter XXV. jelentése is az 572. lapon világosan megállapítja, hogy az *izraelita iskolák igazgatására nézve a közigazgatási bizottság képezi a középső és a miniszter a felső forumot*. Tehát egy felebbviteli és felügyeleti forumul középfokon a közigazgatási bizottság illetékessége kétségtelen.

A hitközség fentebbi álláspontjából folyólag *ezt* a felfogást nem ösmerte el helyesnek és a debreczeni törvényhatóság határozatát megfeleltette a kultuszminiszterhez. És itt következik a dolog csattanója, az a mi országos érdekű. A miniszter ugyanis f. é. 22871. sz. leiratában kimondotta, hogy a hitközség fölfogása téves. Az 1895: XLII. t.-cz.-ben biztosított jogok a felekezet közjogi helyzetére vonatkoznak és az önkormányzati (autonom) szabályokat a kérdéses törvény nem érinti. Mivel pedig a status quo ante hitközségeknek közös jóváhagyott önkormányzati szabályaik nincsenek, ennél fogva a zsidó autonom szabályzatok egyike sem volt alkalmazható a debreczeni status quo hitközségre. Ime a szervezetenlenség és összevissza szervezettség »áldásainak« egy újabb gyümölcse, a melynél erősebb érvet a felekezeti autonomia rendezésének szükségessége mellett megrendelésre sem lehetett volna mostanában kapni.

A hivatkozott miniszteri határozatnak, a mely a zsidó felekezeti iskolát egyházi hatósága kezéből kivéve, egy miniszteri utasítás határozmányainak rendeli alá, amennyiben a *debreczeni közigazgatási bizottság határozatát jóváhagyja* — következő az indokolása:

»Ugyanis a debreczeni izraelita hitközség, mely nem fogadta el sem a kongresszusi, sem az orthodox szervezetet, hanem az u. n. statusquo ante alapon áll, abban a nézetben van, hogy az 1895. XLII. t.-cz. hatályba lépte által azt a jogot nyerte, hogy összes felekezeti ügyeit saját hatáskörében minden idegen befolyástól és hatósági beavatkozástól menten, önállóan intézheti. A hitközség ezen nézete téves, mert az említett törvény csupán az izraelita vallás közjogi helyzetére vonatkozik; ellenben a felekezeti ügyek kezelésénél irányadókul szolgáló önkormányzati szabályok a jelzett törvény által nem érintettek. Már pedig az izraelita felekezetnél más önkormányzati szabályzat, mint a kongresszusi és az orthodox nincsen; ezek azonban csupán azon hitközségekben bírnak érvénnyel, a melyek azokat önként elfogadták. A debreczeni izr. hitközség azonban statusquo ante alapon állván, az izr. kongresszusi és az orthodox szabályzatokban foglalt határozatok vele szemben alkalmazást nem nyerhetnek.«

— **A zólyomi hitközség és a besztercebányai püspök.** Rimély Károly dr. besztercebányai püspök f. hó 4-én bérma-utján Zólyomban időzött, a mely alkalmából a felekezetek is tisztelegtek a püspök előtt. A többi felekezetek sorában az izr. hitközség is küldöttséggel járult az illusztris főpap elé, a mely küldöttség Kohn János hitközségi elnök vezetése alatt a következőkből állott: *Biedermann Izidor* hitk. alelnök, *Marmorstein Mark*, *Ipper Mór*, *Biedermann Adolt dr.* és *Neufeld Ármin*. A küldöttség vezetője Kohn János következő beszéddel üdvözölte a püspököt:

Méltóságos püspök úr! A zólyomi izraelita hitközség képviselőit mint annak előljárói megjelentünk Méltóságod előtt, hogy városunkban való időzése alkalmából Méltóságodat hódoló tisztelettel és hazafias örömmel üdvözljük. Jöttünk, hogy Méltóságodnak mint a kath. egyház kiváló főpapjának, a fenkölt szellemű és nagy tudományu hazafinak mély tiszteletünket tolmácsoljuk, indítatva erre azon tény által is, hogy Méltóságod bölcs kormányzata alatt álló egyházmegye területén, Eminenciád hívei és az izraelita vallás követői közt a legszebb testvéries egyetértés uralkodik. A Mindenható tartsa meg Méltóságodat sokáig törhetetlen erősen egyháza és szeretett magyar hazánk javára.

A csinos beszédet követő éljenzések lecsillapultával a fenkölt lelkű püspök így válaszolt:

Igen tisztelt küldöttség!

Fogadjak szíves megjelenésük és szerencsekívánataikért legbensőbb köszönetemet. *Biztosítom, hogy mindig az izraeliták legjobb barátja voltam, mert sok éven keresztül tanultam megbecsülni erőneiket, szorgalmukat és tiszta hazafiságukat.* Ha most lelkem mélyébe tekintek, úgy látom, hogy a békét a különböző felekezetek közt is fönn lehet tartani és ápolni, ha mindenki híven teljesíti kötelességeit. Különösen csodáltam mindig az izraelitáknál a családi élet szentségét, melyet jóformán nem is lehet elegendőképpen megdicsérni. Egyenlő munkások vagyunk valláskülömbőség nélkül jó magyar hazánk felvirágzásában, ezért biztosítom önöket, hogy az egyházmegyémben működő papok közt az izraeliták iránti tiszteletet mindig ápolni és gerjeszteni fogom. Még egyszer köszönöm szíves megjelenésüket, mely rám nézve nagy tisztelet.

Nagy lelkesedéssel fogadta a küldöttség a püspök eme, a sablontól eltérő és igazán fejedelmi szép szavakat, melyeknek elhangzása után a hitközségi elnök bemutatta a küldöttség minden egyes tagját, kikkel a püspök nyájasan fogott kezet.

— **Bevált ujtás.** A pesti izr. hitközség amaz intézkedésével, hogy ezentúl azokon az ünnepnapokon, melyeken az elhunyt szülőkért való mazkir-imát imádkozzák, reggeltől délig háromszor tartsanak istentiszteletet a hitközség két nagy templomában, — a lefolyt sevuosz ünnepén tettek először kísérletet. A templomok mind a három istentisztelet alatt teljesen megteltek ugyan, de nem tapasztaltuk azt a roppant tolongást, melynek addig mazkir alatt tanúi voltunk; az udvarnak és utcának sem volt, mint máskor, publikuma és olyanok sem voltak, kiknek áhítatosságuk végzése nélkül kellett volna a templom kapujából visszatérniük. Szóval az ujtás, melyhez a hitközség előljárósága gratulálhat magának, bevált. Csak az iránt kellene még intézkedni, hogy az egyik istentisztelet után ne bocsássák be rögtön a másokra tóduló hiveket. Az ajtókat felőrára el kellene zárni és az összes ablakokat kinyitni. Számloló mesterek legalább 30000-re teszik a hívők számát, kik sevuosz második napján a

dohány- és rombach-utczai templomban imádkoztak. Budapesten különben a két nagy templomon kívül még 28 kisebb-nagyobb imaházban végeztek istentiszteletet sevuosz ünnepén.

— **Két halott.** Két jelentékenyebb társadalmi szerepet játszó fővárosi hitfelünk hunyt el a héten. Az egyik *Stricker Ede*, a munka embere volt, a másik *Sinaiberger Ármin* egy nagy humanus egyesület ügyeit vezette. Közös vonása mindakettőnek a jótékonyosság, csak hogy az egyiké a gyakorlati tettek, a másiké az adminisztráció terén. *Stricker Ede* posztógyáros 73 éves volt, s már az 50-es években kezdte meg nagyobb szabású ipari működését. E terén való munkássága szinte országos jelentőséget azonban akkor nyert, amikor a gácsi bukott posztógyárat, melyet egy Forgách gr. alapított, átvette. A gyár hírneve ma már sokkal ismertebb, az ország határain túl is, hogy sem nekünk kellene azt fölfedeznünk. *Stricker* munkássága, szaktudása, ernyedetlen szorgalma tette azt azzá. De nem csak ipari szempontból jelentős a *Stricker* működése, hanem jelentős és például szolgáló gazdasági és szociális téren. Mert a gyár körül talpra állott, megmozdult a vidék és nem várt virágzásnak indult. Oka volt pedig ennek az, hogy *Stricker* az ő munkásait, kik a modern bérharczokra nem is gondoltak, a gyár jövedelmeinek a szó teljes értelmében részeseivé tette. A munkások is mind fölgyarapodtak gazdájuk mellett, telket, házat szereztek és így a nemzetközi tanoknak nem nyílt ut szívékhöz. *Stricker* iskolát tartott fönn telepén és mint legjobb barátjától, *Deutsch Sámuel*-től, a pesti hitközség előljárójától tudjuk, évente átlag 20.000 frtot fordított jótékony célokra. A felekezeti közügyekben nem szerepelt, mert minden idejét és munkáerejét gyára fölvirágoztatására fordította, de azért mélyen érző zsidó volt, ami nem csak jótékonyaságából, hanem abból is kitetszik, hogy Gácson a saját költségén zsidó templomot épített és szerelt föl. Folyó hó 7-ikén temették Budapesten nagy részvéttel. Végtisztességadásán a gácsi község a róm. kath. plebános vezetése alatt soktagu küldöttséggel képviseltette magát. A fürdő-utczai gyásházban *Kohn Sámuel dr.* pesti rabbi méltatta az elköltözött kiváló polgári érdemeit, azután a munkások vállukra vették volt gazdájuk koporsóját s úgy vitték a az Erzsébet-téren álló gyászokocsira. Az elhunytat felesége 3 leánya és *Stricker Salamon*, bécsi egyetemi tanár, testvére, gyászolják. — *Sinaiberger* a másik halott, 72 éves volt és különösen mint a »Zion« jótékonyasági egyesület vezetője szerzett nagy érdemeket. Gimnáziumi tanulmányai végeztével kereskedői pályára ment s e téren oly köz-tiszteletben részesült, hogy csakhamar mint a budapesti gabona csarnok tagjával, majd a pesti hitközség és chevra-kadisa előljárójával találkozunk vele. A Zion egyesületben 1870—74 közt vál. tag, 1874—82 közt alelnök, azután pedig szakadatlanul elnök volt. Az egyesület fölvirágzása és váratlan mértékben való kibontakozása az ő idejére esik. Ezt a sikert méltatta is az egyesület negyedszázados jubileuma alkalmával 1895-ben, amikor arczképét leleplezte és nevére 10.000 frtos alapítványt létesített. Csütörtök délután temették. A végtisztességadásra megjelent a pesti hitközség és chevra-kadisa előljárósága, számos városi biz. tag, a Zion egyesület *Schlesinger Ignác* alelnökkel, 16 jótékony egyesület, stb. Gyászbeszédet *Kohn Sámuel dr.* rabbi mondott, mely emelkedett szellemben méltatta az elhunyt életét és működését. A temetőben *Schlesinger Ignác* meghatott szavakban mondott utolsó búcsút szeretett elnöktársának. Az orvosi kar nevében *Tatay Adolf dr.* kir. tanácsos mondott szívreható búcsúbeszédet.

— **A bécsi antiszemizmust gátló egyesület**
Suttner br. elnöklete alatt e héten tartotta meg közgyűlését. Az elnök azt hangoztatta megnyitó beszédében, hogy a viszonyok javulását illető remények nem váltak be. Mintegy átokként nehezedik az osztrák lakosokra, hogy mindenütt gyűlölet, széthúzás, veszekedés legyen közöttük. Az antiszemizmusnak köszönhetjük ezt — mondta az elnök — amely kiadta ezt a jelszót: »Gyalázd le felebarátodat, csufold, üldözd és kergesd őt a halálba.« Tudjuk, ki áll a mozgalom mögött, ki támogatja ezeket a kétes existenciákat és ösmerjük e mozgalom célját is: elnyomását a szabadságnak, melyet szívesen dugnának olyan kényszerzubbonyba, amely a római szövészéken készült. A közgyűlési beszédek közül nevezetes még a *Nothnagel* tanáré. Bizonyára egész sereg mozgató erő van, mondta, amely a szóban forgó gyalázatos mozgalmat nagyra növelte. Meggyőződés az, hogy a nagy tömegeket illetőleg az emberi természet alávalóságaiiban és rossz ösztöneiben kell a rugókat keresnünk. A vagyon után való vágy az, a vágy jobb élet, a kapkodás az után, ami a másé. Az a körülmény, hogy az antiszemita mozgalom vezetői ezeket a gondolatokat a tömegbe tudták oltani, az nyerte meg részükre a tömegeket. De ezen az uton fog elkövetkezni a vég is, az antiszemizmust az antiszemizmus fogja meggyógyítani. A legjobban uton vagyunk ahhoz, hogy Bécsben az antiszemizmus gyümölcseit saját testünkön érezzük, látjuk a károkat, amiket az antiszemita mozgalom okoz. Az idegenforgalom kisebb, ezt hallok a legkülönbözőbb szállókban, több kisebb szálloda megszűnt, a délről és keletről való jobbmodú zsidók a cseh fürdők felé irányuló útjukban, mintha magukban megegyeztek volna, elkerülik Bécsset. Mire az anyagi és társadalmi károsodás érezhetővé válik, akkorára várható a fordulat. Az erkölcsi érületre való apellálástól én mitsem várok; próbálkozunk vele, nem használt. Emberek, akikről gondoltuk, hogy velünk tartanak, visszavonultak. A legtöbb ember azonban gerincz nélkül való, félnek, hogy maguknak ártanak, és ezért vagyunk oly kevesen. A legtöbben közönyösek is, érezni csak akkor tudnak, ha fejük fölött lángban áll a tető.

— **Az algíriai zsidóhecezekről** francia antiszemita lapok után téves hírek kerültek forgalomba, melyeket egy nagy német világlap tudósítója most a következőképpen igazít helyre: »Az 1870-iki okt. 24—25-iki dekretum előtt minden algíriai zsidó egyszerű nyilatkozáttal megszerezhetette a francia polgárjogot, amivel természetesen minden tekintetben alávetette magát a francia törvénykönyv rendelkezéseinek és az akkor még érvényes specziális algíriai zsidó jogról lemondott. Az Allg. Ztg. das Judenthum 1870. évi 45. számában hirt adott erről egy örökösödési perben, melyben Cremieux és Jules Favre mint ügyvédek álltak egymással szemben. A két ügyvéd közül, akik pár héttel később a francia kabinet tagjai lettek, Jules Favre a francia jog érvényét vitatta fele számára, míg Cremieux a zsidó jog alkalmazását kívánta. A zsidó jog szerint Jules Favre védenézet elítélték volna, miglen Cremieux embere győzött volna. Cremieuxre nézve kellemetlen volt ez a tárgyalás, mert látta, hogy a jövőben minden algíriai zsidó perében a zsidó jog lesz a vita központja és ez ösztökelte őt arra, hogy miniszteri működése megkezdése után, mihamar életbeléptessen egy rendszabályt, melyet *Napoleon császár* parancsára már 1869-ben bemutatott az államtanácsnak Ollivier Emil, amelyet azonban akkor, a kitört háború miatt, életbeléptetni még nem lehetett. Cremieux 1874-ben maga minden ellenmondás nélkül ki-

jelentette a francia kamarában: »Ezt a dekretumot nem én szövegeztem: a kormányakták közt találtam; egészen készen találtam és csak közzétételére szorítkoztam.« *Napoleon* császárt pedig a rendelet elkészíttetésére egy algíriai kérvény indította, melyet a legkiválóbb francziák: Guibert, Cesar Bertholon, dr. Wernier, Le Lievre, Dufour, Paul Blanc, Allier s mások irtak alá. A lázadás most nem azért tört ki, mert a mohamedánoknak nem tették éppugy kötelességükké, hogy francziákká legyenek, mint ez a zsidókkal szemben történt, hanem épp ellenkezőleg. Hogy az algíriai zsidókra a mohamedánok miért haragusznak, azt megmondotta Thomson képviselő 1895-ben a francia kamarában: »Ki a vezető ebben a harcban? — kérdezte. — Önök ismerik, uraim. Morés marquis az! Ő az, aki néhány héttel ezelőtt bujtogató gyűléseket tartott Algírban és ilyeneket készít elő...« Az egész dolog tehát antiszemita bujtogatás.

— **Nagyszerű gyűjtés.** Londonban zsidó aggodalmakat akarnak építeni, s ennek költségeit gyűjtések útján akarják beszerezni. Az első fölhívásra nagyon rövid idő alatt több mint 200.000 frt gyűlt össze. Az új intézmény 250.000 frtba kerül és 50 agg elhelyezésére szolgál.

— **Adomány a poliklinika javára.** Özv. br. *Hirsch* Mórné a poliklinika kórház javára 8000 frtot ajándékozott, hogy belőle férje és az ő nevére két-két ágy-alapítványt létesítsenek. Ugyancsak e héten, mint más helyütt megírjuk, *Taub* Salamon 10000 frtot hagyományozott a poliklinikának. Egy héten tehát 18000 frt zsidókézből.

— **A berlini »Lehranstalt für die Wissenschaft des Judenthums«** nevű rabbiszeminárium, mely körülbelül olyan ellentétben áll a Hildesheimer-féle orthodox iskolával mint a mi orsz. rabbiképző-intézetünk a »jesivák«-kal, május hó 28-ikán ünnepelte fennállásának negyedszázados jubileumát. Az ünnepségről a Hildesheimer újságjában olvasunk egy hosszabb tudósítást, mely bármilyen tartózkodó legyen is, mégis több tisztességtudást tanusít az ellenpárti intézmény iránt, mint azt a mi orthodox lapjaink szokták, amelyek tudomásul vesznek mindent, ha az Afrikában, a Brindisi-szigeteken, vagy valahol az Isten háta mögött történik, azonban nem látják meg a »neologok« és status-quo legnagyobb alkotásait sem, létesüljön bár az orruk előtt. — Az ünneplő intézetnek első tanárai *Cassel D.*, *Geiger A.*, *Lewy I.* és *Steinthal H.* voltak; *Geiger* helyére előbb *Fränkel*, majd *Maybaum* (magyar) jött; *Lewy-t Müller* és *Baneth* követte, míg *Cassel* örökébe *Schreiner M.* (a pesti rabbiképzőből) lépett. A növendékek száma 168 volt, felerészben németországi és jó részben ausztriai és magyar. A volt növendékek közül 52 rabbi és hitszónok, 21 hitoktató és 2 más irányban működik.

— **Új iskola Pozsonyban.** A pozsonyi orth. hitközségben régóta vajudik az iskola építés ügye s bizony nem egyszer panaszolták a mostani iskolahelyiségek tartáhatatlan voltát. A bajon, úgy látszik, most már segítve lesz, mert a hitközség megvette a Torna-utcai 450 négyszögöl kiterjedésű telket, melyre a ref. hitközség is pályázott. Mivel azonban az orth. hitközség négyszögölönként 2 frttal többet ígért a telekért, a város annak engedte azt, tekintettel arra, hogy kulturális céljaira mindakét hitközség egyaránt igényelheti a város támogatását. A végleges döntés még különben a város közgyűlésére vár.

— **Eljegyzés.** *Gonda* Dezső dr., a budapesti ügyvédi kar legfiatalabb generációjának egyik kitünősége, eljegyezte a budai hitközség érdemes elnökének, *Krausz* Dávidnak szép és nagyműveltségű leányát, *Ilonka* k. a. t.

Gonda Dezső dr., mint író is kedves emlékében él olvasóinknak azon munkássága után, melyet lapunkban pár évvel ezelőtt éveken át kifejtett. Novellisztikus dolgozatai közül annak idején különösen a »Révai úr« című hosszabb elbeszélése tetszett, mely írójának pompás megfigyelő képességeiről és széleskörű ösméreteiről tett tanúságot.

— **Szoborművek.** *Köllő* Miklós, a fiatal magyar szobrász-nemzedék egyik legtöbbet ígérő és már igen sokat beváltó tagja, aki mint *Klein* Miksa, a híres berlini szobrász, szintén az izr. kézmű- és földművelési-egyesület védő szárnyai alól került ki. A napokban többször emlegették az ujságok abból az alkalomból, hogy Peleő szobrát, mely egy vidéki város számára eredeti fölfogással készült, itthon öntötték formába, továbbá azért, mert az Erzsébetvárosi templom számára az ő mintái szerint készített el a főváros Szent István és Szent László királyok szobrát.

— **Ajándék a zsinagógának.** *Bruck* Mór dr. apatini ügyvéd az ottani zsinagóga számára sevuószkor szentírás olvasáskor egy írásfüggönyt »porauchesz«-t ajánlott föl. *Bruck* Mór dr. evvel a tétével is azt az önzetlenséget tanusította, melylyel felekezeti ügyeinkért mindig kész sikraszállani.

— **Királyi pályadíjak.** A zeneszerzők pályázatán, melynek eredményét a napokban hirdették ki: *Dohnányi* Ernő két királydíjat nyert: az egyik 1000, a másik 500 frtos. A kitüntetett pályaművek közül az egyik »symphonia«, a másik »Zrinyi«-nyitánya.

— **A poliklinika kórháza,** mely új alkotás lesz a humánizmus terén, a hársfa-utcában *Baumhorn* Lipót ismert fővárosi műépítész tervei után készül.

— **Áldozatkész iparosok.** Apatinról megkapó dolgot jelent tudósítónk. Az ottani zsidó templom ugyanis nehezen tud szemnek tetsző díszet ölteni, miért is zsidó munkás kezek ajánlják föl ügyességüket, hogy istennek tetsző dolgot miveljenek. Az oltárfalat *Weiner* Lajos szobafestő egészen ingyen igen csinosan befestette és a templom föliratának kidolgozását is ugyancsak ő végzi ingyenesen. Méltó vetélytárs a nemes munkában *Weltner* József szintén szobafestő, aki sevuósz ünnepén a szentírás olvasáskor följajánlotta, hogy a templomot díjtanulul kifesti.

— **Az első alapítvány.** Megirtuk annak idején, hogy özv. báró *Hirsch* Mórné amerikai jótékony célokra 2 millió dollárt ajándékozott. Ezen összegből munkásnők számára építenek otthont, melyet az alapítónőről neveznek el. Az említett összegben kívül a bárónő havonta 1000 dollárt ad az intézet támogatására. A munkásnők otthonának fentartásáról különben egy egyesület fog gondoskodni, a melynek célja a következő: Munkásnőket és más férjetlen asszonyokat, a kik magukra vannak utalva, állandóan Newyorkban lakókat, vagy a kik máshonnan érkeznek oda, támogatni, szellemi, erkölcsi és anyagi helyzetükön javítani, kenyérkeresethez segíteni, tanítani, nekik otthont nyújtani és általában minden módon támogatni.

— **Női nevek.** Akik még visszaemlékeznek a tél folyamán e lapokban megjelent tárczára a zsidó női nevekről (szerzője akkor abban a nagy kitüntetésben részesült, hogy *Agai* Adolf fölkereste, hogy a közleményhez gratuláljon) azokat bizonyára érdekelni fogja a lefolyt sevuósz-ünnep alatt fölfedezett két ritka női név, melylyel akkori listánkat kiegészítjük. A dohány-utcai templomban sevuósz első napján egy előkelő hívő járult a Tóra elé, ki, mint szokás, áldást (»mi-sebérah«) mondatott nejére és leányára. Ép oda figyeltünk, hogy a kántor felsorolta a két nevet és bizony érdemes volt

a figyelemre. Olyan két női nevet hallottunk, minőkről még eddig nem tudtunk. Az asszony héber neve: *Száldá*, a leányé: *Mázál*. A kíváncsiság nem hagyott nyugodni és még ott a templomban megtudtuk, hogy a Tóra elé járult hívő felesége spanyol származású nő, leánya pedig anyai részről egyik ősnője nevét viseli, tehát szintén spanyol. A ritka két névvel — azt hiszszük legalább — azonnal tisztába is jöttünk. A *Mázál* név magyarázata nehézségbe nem ütközött, az héber szó és planetát (átvitt értelemben szerencsét) jelent. Nehezebb volt megtalálni a *Száldá* név etymológiáját. Egy tudós barátunk, kivel a dolgot közöltük, azt véleményezte, hogy *Száldá* nem más mint *Grizelda* rövidítése. Ezt több oknál fogva nem fogadhattuk el és inkább azt véljük, hogy tiszta héber névvel van itt dolgunk. *Aszaldah* (mi különösen a piutimban gyakran fordul elő) azt jelenti, dicsőíték, szépet mondok, a *Szalda* nevet valószínűleg ebből az igéből képezték, s ha ez megáll, meg van a kulcs a lengyel zsidó nők közt gyakran található *Zelde* névhez is, mi a *Száldá* névvel valószínűleg egy törzsből fakadt. A *Száldá* és *Mázál* nevek viselői különben szépségüknél és eleganciájuknál fogva ismert nőalakjai a Lipótvárosnak. Az egyik neje, a másik leánya *Adler* Gyula bankár és a nagyhitközség egyik legbuzgóbb és legvallásosabb kurátorának.

— **Mese, vagy való?** nem tudjuk, de annyi bizonyos, hogy érdekes egy hír, amit a megyeri *Krausz* Izidor házaspárról egy fővárosi napilap közölt. E szerint a szép asszony, akit időközben ki is térítettek az ujságok, aki azonban, mivel az ujságoknak a megkeresztelésre mandátumuk nincs, még mindig a pesti zsidó hitközség néhai erős kezű elnökének leánya, — kibékülne férjével, akivel tudvalevőleg vádpörbe keveredett. A békés elintézés — hír szerint — a pesti hitközség vezérembereinek a műve, akik *Bischitz* Dávidné kezdeményezésére mindent elkövettek, hogy *Wahrmann* Mór leánya ne szakadjon el apja hitétől és azoktól, akik őt e hithez köthetik. A békítés munkájának látható feje állítólag özv. *Hirsch* Mór báróné volt, aki megyeri *Krausz* Izidort Párisban, ahová ez *Kolner* Zsigmond ösztökélésére ment, rábirta, hogy feleségéhez bocsánatkérő levelet intézzen. *Wahrmann* Renée, hír szerint, itteni közbenjárás folytán kész férjének megbocsátani és kibékülni vele. Ebben a stádiumban már most *Krausz* Izidor drt Budapestre várják, még pedig özv. *Hirsch* Mór báróné társaságában, aki a végleges békítést magára vállalta, hogy így a szívek között is jótévő lehessen. Végül arról is szó van forrásunkban — melynek felelősségét magunkra nem vállaljuk —, hogy *Krausz* Izidor dr. özv. *Hirsch* Mór báróné jószágkormányzója lesz s e minőségében feleségével együtt állandóan Párisban fog lakni. Hogy mindez mese-e vagy való: rövid időn belül fog megbizonyosodni.

— **Hymen.** *Hirsch* Leo előkelő bécsi kereskedő a héten feleségül vette Budapesten *Wertheimer* Albertnek, a *Wertheimer* és *Frankl* ösmert fővárosi nagykereskedő-czég társtulajdonosának leányát, *Olga* kisasszonyt. — *Deutsch* Miklós budapesti kereskedő, a »Heller és Társa« czég egyik tulajdonosa Temesvárott feleségül vette *Weisz* Lajos nagykereskedő leányát, *Ilka* kisasszonyt. — *Wodianer* Hugó tart. hadnagy, a »Budapest« politikai napilap kiadótulajdonosa eljegyezte *Hirschler* Mórnak, a *Ferencz* József-forrás tulajdonosának leányát, *Mariska* kisasszonyt. — *Rubinstein* Mátyás dr. orosházi főrabbi, lapunknak is kedves munkatársa, f. hó 15-ikén feleségül veszi *Wildmann* Ignác tiszta-szent-imrei földbérlo leányát, *Jolán* kisasszonyt.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése június hó 15-én lejár, szintugy azokat, kiknek előfizetése már elébb járt le, tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési árak:

Egész évre	8 frt — kr.
Fél évre	5 » — »
Negyed évre	2 » — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

Egész évre	7 frt — kr.
Fél évre	3 » 50 »
Negyed évre	1 » 75 »

Ujjonnan belépő előfizetőknek megküldjük lord Beaconsfieldnek (D'Israeli)

A MESSIÁS

és Breier Eduárdnak

Az ó-budai bachur

czimű, lapunkban megjelent regényeit.

Az „Egyenlőség”

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Józseftér 10.

Kö z g a z d a s á g.

* A cs. és kir. szab. Adria biztosító társulat Triesztben. Ez év május 20-án megtartott közgyűlés előterjesztette a társulat 58-ik üléstévére (1896) szóló üzleti jelentéseit. Ezek szerint a társulat életbiztosító osztálya az 1896-ik évben 13.840.565 frt tőkebiztosítást kötött és a biztosítási átlag ez év december 31-én 84 millió forinton felül tőke és 222.102 frt járadék biztosítási összeget tüntet fel. A díjbevétele 3.482.368 forintot teszen, míg a halál- és elérési esetekben kötött biztosítások kifizetése 1.810.741 frtot vett igénybe s ezenkívül 387.508 frt függő károkra tartalékba helyeztetett. Az életbiztosító osztály díjtartaléka 20.544.192 frtot és ebből a viszontbiztosításokat levonva tisztán 19.051.272 frtot teszen ki. Az elemi (tűz- és szállítmány)-biztosító ágazatok díjbevétele 7.292.879 frtot tesz ki, a viszontbiztosításokra 3.430.534 frt és kárfizetésekre a viszontbiztosításokat illető részek levonása után 2.189.762 frt fordított és ezenfelül függő károkra 394.341 forint helyeztetett tartalékba (ugyancsak a viszontbiztosítókot illető rész levonásával). Az elemi ágazat díjtartaléka a visszbiztosítások levonásával 2.060.629 frtra rug. A kötvény szerinti árfolyamnyereség 398.473 frtnyi összegben a fönálló árfolyamingadozási tartalékhoz csatoltatott, továbbá 200.000 frt az életbiztosítási osztály külön nyereségtartalékának

és 125.000 frt az általános mérleg rendelkezésre álló tartalékának emelésére fordított. Osztalék fejében részvényenkint 75 frtot fizetnek ki. A társulat tartalékai az 1896. évben 2,143.162 forinttal növekedtek és jelenleg 25,004.891 frtra rugnak, a melyből a díjtartalékok 21,111.902 frtot (tisztán vagyis a visszbiztosítókot illető részek levonásával) a nyereségtartalékok 2,980.932 frtot és az árfolyamingadozási tartalékok 912.057 frtot teszenek ki.

* Magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság 1896-iki második évi mérlege a következő adatokat tünteti fel: *Vagyon:* Hajók számlái 4.838.440 frt 50 kr, hajóműhelyek 111,643 frt 79 kr, épületek számlái 550.823 frt 89 kr, állomási leltár 120.729 frt 79 kr, agyagok 196,357 frt 99 kr, pénztári készletek 69.661 frt 91 kr, értékpapírok 118,634 frt, adósok 5.377.201 frt 09 kr, elsőbbségi kölcsön árfolyam különbözet 139,140 frt, első berendezési költségek 6243 frt 71 kr, összesen 11.529,381 frt 07 kr. — *Teljes:* Részvénytőke: 5.000.000 frt, elsőbbségi kölcsön 4.818,600 frt, karbantartási tartalék 415,969 frt 48 kr, tartalékalap 10,196 frt 45 kr, külön tartalékalap 400.000 frt, biztosítási alap 39,666 frt 70 kr, nyugdíjalap tartalék 15.160 frt 90 kr, kisorolt elsőbbségi kötvények 171,800 frt, elsőbbségi kölcsönkötvény szelvények 112,396 frt 50 kr, hitelezők 163,770 frt 05 kr, nyereség és veszteség 381,821 frt 59 kr, összesen 11.529,381 frt 67 kr.

A nyereség- és veszteség számla adatai a következők. *Tartozik:* Üzleti kiadások 1.402,829 frt 34 kr, elsőbbségi kölcsön kamat 224,568 frt, karbantartási tartalék 209,222 frt 10 kr, kibocsátási árfolyam különbözet 7730 frt, első berendezési költségek 2061 frt 24 kr, nyereség egyenleg 331,821 frt 59 kr, összesen 2.228.252 frt 27 kr. — *Követel:* Üzleti bevételek 1.666,293 frt 68 kr, kamatok 177,121 frt 68 kr, államsegély 362,222 frt 22 kr, nyereség áthozat 1895. évről 32,614 frt 69 kr, összesen 2.228,252 frt 27 kr.

Legismeretesebb magyar gyártmány.

Gőzcséplők

Minden az összes gazdasági gépszakmába vágó felvilágosítással és tanácscsal, ugyszintén általános árjegyzékkel vagy részletes költségvetéssel, szívesen és díjmentesen szolgál.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár
részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső váci-út 7. szám

Czímre ügyelni tessék!

A makói izraelita hitközségtől.**Pályázat.**

A makói izraelita hitközség az elhalálozás folytán megüresedett **kerületi rabbi-állásra** pályázatot hirdet.

Javadalmazás: **1500 frt** fizetés, természetbeni lakás, esetleg **300 frt** lakbérilletmény, a főgimnázium s a polgári leányiskola növendékei által vallástanításért fizetendő díjak s a szabályzatilag megállapított stóla-járulékok.

A pályázati kérvények, melyek a képesítést, eddigi működést, életkort és családi viszonyokat föltüntető okmányokkal szerelendők föl, *f. évi június 30-ig* küldendők be a hitközség előjáróságához czimezve.

Próbaszónoklatra csupán az e végből meghívottak bocsáttatnak. Utiköltségeinek megtérítésére egyedül a megválasztott tarthat igényt.

Az állás szeptember 1-én foglalandó el.

Makó, 1897. évi június 2.

Dr. Dózsa Sámuel,
hitk. elnök.

A muraszombati izraelita hitközségtől.**Pályázat.**

A Vasvármegyébe kebelezett muraszombati izr. hitközségnél az üresedésben levő rabbi-, illetve hitoktatói és anyakönyvvezetői állásra pályázat nyitattik.

Évi fizetés **1200 korona**, **300 korona** lakpénz és a szokásos mellékjövedelmek. Ezenkívül az elemi iskolában a hitoktatásért az államtól évi **100 korona** díjazásban részesül.

Pályázótól a képesítésén kívül megkívántatik, hogy a magyar nyelvet tökéletesen birja; a szemináriumot végzett előnyben részesül.

Ugyanezen hitközségnél az előimádkozói állás is betöltendő.

Ezen állásra, mely **800 korona** fizetéssel, szabad lakással, az egész sechitával (mi évente 300—400 koronát tesz ki) és a szokásos mellékjövedelemmel van javadalmazva, csak magyar honpolgárok, kik kellemes hanggal és elismert rabbiktól mint שוחט ובודק וקורא ומודל képesítéssel bírnak, pályázhatnak.

Próbaszónoklatra, illetve próbaelőadásra csak a meghívottak jelenhetnek meg és az utiköltségek csakis a megválasztottnak fognak megtérítettetni.

Mindkét állás folyó évi szeptember hó 1-ig betöltendő, és a kellően fölszerelt kérvények *f. évi július 1-ig* alulírt elnökséghez beküldendők.

Muraszombat, 1897. június 3.

Moretzky Simon,
titkár.

Dr. Geiger Vilmos,
hitk. elnök.

A kunfélegyházi izraelita hitközségtől.**Pályázat.**

A kunfélegyházi izr. hitközség iskolaszéke egy **tanítói állásra** pályázatot hirdet.

Csak nős izr. tanítók pályázhatnak, mert a női kézimunka-tanítást a megválasztott tanító nejének kell ellátni, a miért **80 frt** évi díjat kap.

Kiváló héber jártasságuk előnyben részesülnek. A tanítói alapfizetés **450 frt**, a mely összegben a lakbér és kertilletmény bennfoglaltatik és **50 frt** korpótlék is.

A megválasztott tanító egyszersmind a hitközségi jegyzői teendőkkel is megbíztatik, a miért **120 frt** díjazásban részesül és a gimnáziumi hitoktatásért évente, míg a hitközség papot nem alkalmaz, mintegy **65 frtot** kap.

Hiteles okmányokkal fölszerelt folyamodványok dr. Léderer Lajos iskolaszéki elnökhöz küldendők. Pályázati határidő: *ez év és hó 28-a*. A megválasztott tanító-állását szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Kun-Félegyháza, 1897. június 4.

Klein Gábor,
iskolaszéki jegyző.

Dr. Léderer Lajos,
iskolaszéki elnök.

Az alsó-lendvai izraelita hitközségtől.**Pályázat.**

Az alsó-lendvai izr. hitközség két tanítóra beosztott hatosztályu népiskoláján egy megüresedett tanítói állás 1897/98. tanévre ideiglenesen betöltendő, mely időtartam próbaévnnek tekintetik és ennekutána véglegesítettik az állás.

Évi javadalmazása **450 frt**, mely 1897. szeptember 1-től aránylag fizettetik ki.

Kántori képességgel bíró okleveles tanító előnyben és **200 frt** több fizetésben részesül.

Pályázók sziveskedjenek okleveleiket, magyar és német nyelvben való jártasságukat, korukat és családi állapotukat föltüntető, hiteles bizonyítványaikkal fölszerelt folyamodványaikat *folyó évi június hó végéig* alulírott hitközségi elnökséghez beküldeni. Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak, kik 10 frt utiköltség-átalányt nyernek.

A teljes utiköltségek csakis a megválasztottnak térítettnek meg.

Alsó-Lendván, 1897. június 1.

Pollák Lázár,
hitk. elnök.

A jászberényi izr. hitközségtől.**Pályázat.**

A jászberényi izr. hitközségnél a kántori állás f. évi szeptember hó 1-én betöltendő. Évi fizetés **1400 korona**, **200 korona** lakbérilletmény és az itt szokásos mellékjövedelem.

Pályázók, kik שוחט וקורא legyenek, fölhívatnak, hogy eddigi működésükről, képzettségükről, erkölcsös előéletükről, koruk és családi viszonyaikról szóló bizonyítványaikkal ellátott kérvényeiket *f. évi július 1-éig* küldjék be. Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak, az úti költség pedig csakis a megválasztottnak fog megtérítettetni.

Jászberény, 1897. május hó 26-án.

Mandl Mór,
elnök.

Dr. Grünhut Ferencz,
jegyző.

Egyesült győr- és győrszigeti izr. hitk. előjáróságától.

Pályázat.

Az egyesült győr- és győrszigeti izr. hitközségnél a bassista és organakisérettel működő énekkarnak karvezetői állása f. évi augusztus hó 1-én betöltendő. Évi javadalmazás: 1000 korona, 200 korona lakbér, részesedés a sechitában és egyéb mellékjövedelmek. Pályázótól megkivántatik: szép bass-hang, zenei képzettség és hogy **יוחם וברוך קוריא** legyen.

Pályázók, kik csakis magyar állampolgárok lehetnek, felhivatnak, hogy eddigi működésüket, erkölcsös előéletüket, a rituáléra és zenére vonatkozó képzettségüket, korukat és családi állapotukat föltüntető hiteles bizonylatokkal felszerelt kérvényeiket *legkésőbb f. évi június hó végéig* fentnevezett hitközség titkári hivatalához küldjék be.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak, az utiköltség csak a megválasztottnak térített meg.

Győr, 1897. évi május hó 5-én.

Boskovitz Dávid s. k.
hitk. titkár.

Dr. Pfeiffer Fülöp s. k.
hitk. elnök.

A nagy-kanizsai izraelita hitközségtől.

Pályázati hirdetmény.

A nagy-kanizsai izr. hitközség kezelése alatt álló Löwenstein Lea-fele alapítvány kamataiból a f. évben egy rabbinak, mint házassági segély 200 (kétszáz) frt fog kiadni.

Ezen segélyért csakis a budapesti rabbiképzőintézetet végzett, ezidőszent még nőtlen rabbi urak folyamodhatnak *folyó évi július hó 6-áig* a hitközségi előjárósághoz.

Nagy-Kanizsán, 1897. évi június hó 2.

Löwinger Ignác,
alapítvány-szakosztályi elnök.

„STAR“

ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG, LONDON.

— Alapított 1843-ik évben. —

Érvényben levő biztosítások:

364.557,850 korona.

Biztosítási alap:

95.168,367 korona.

Az 1894-ik évben az utolsó öt évi időszakra nyereségy-osztalék fejében a biztosított felek közt

12.800,700 korona

osztatott szét.

Bármely módozat szerinti életbiztosításokat legolcsóbb díjak és legkedvezőbb feltételek mellett felvesz és felvilágosítással készségesen szolgál

A MAGYARORSZAGI VEZÉRIGAZGATÓSÁG
BUDAPEST, TERÉZ-KÖRUT 20
ORMOS FELIX, vezérigazgató.

Referenciát ad a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.

ŐS-BUDAVÁRA

A SZÉKESFŐVÁROS

LEGNAGYOBB ÉS LEGELŐKELOBB MULATÓHELYE.

Idénytartam:

május 1-től szeptember 30-áig.

Idényjegyek 10 frt.

Családtagok, katonatisztek, hivatalnokok és nagyobb klubok részére 8 frt.

Három nagy nyílt színpad. Naponta nagy symphonikus és népies hangversenyek. Magyar és nemzetközi karénekesek, magánénekesek, táncosok és elsőrendű művészek. Nagyszerű ünnepélyek. Esős időben ingyen előadások a színházakban, valamint a vendéglők és kávéházak termeiben.

Jegykiadás naponta az igazgatósági épületben „Ős-Budavár”-ban.

הימליך אדאלף

גראבשטייןלאנער בודאפעשט קערעפעשער שטראססע

HEIMLICH ADOLF

Budapest, Kerepesi-út 54. szám.

Ajánlja

gyári sűrűoraktárát

mindazok figyelmébe, kiknek e szomorú kötelességet teljesíteniök kell.

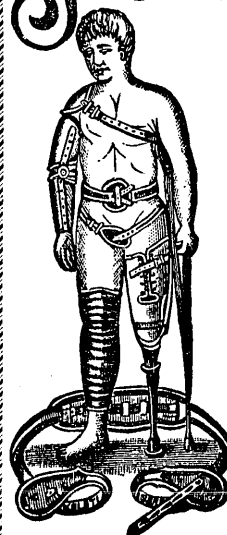
A ház lebontása miatt az összes SÍRKŐ-ÁRÚK gyári áron adatnak el.

Olcso, szép és pontos kivitelért kezeskedik a czég jó birneve.

Szombat és ünnepnapokon nem dolgoztató.

Specialista
sérvkötőkben

Cs. és kir. osztr.-magyar és belga kir. szabad. Kitünt. Brüssel 1893. arany érem és díszokmánnyal.

KELETI-FÉLE

sérvkötő

a legtökéletesebb ezen nemből, nem csuszlik, nem gyakorol kellemetlen nyomást.

Ára: egyoldalu 6 frt.

kétoldalu 12 »

Gyáramban készülnek ezenkívül: mülábak, műkezek, müleges fűzők, egyenestartók, járó és nyújtó gépek, gummi görösér harisnyák stb.

Megrendeléseket pontosan eszközöl

KELETI J.

kötészerez és orvos-szebészeti műszerész

BUDAPESTEN.

Főüzlet: IV.. Koronaherczeg-utca 17. sz.

Gyár: IV., Rostély-utca 15. sz.

Nagy képes millenniumi árjegyzék ingyen, zárt borítékban.

HIRDETÉSEKET

jutányos áron elfogad

AZ

EGYENLŐSÉG

KIADÓHIVATALA.

Ötletes szövegmagyarázatok.

XI.

Abot traktatusa (talmud) első fejezete 5. misnájában olvassuk:

Tágra nyitva legyen a te házad; a szegények ki és bejárjanak nálad akórcsak tencsaládod tagjai és ne sokat beszélj asszonygyal.

Már a régiebb magyarázók is fölvetik a kérdést, hogyan került egymás mellé a két tanítás? Mi összefüggés van a között, hogy gyakran és jó szívvél vendégeljük meg házukban a szegényeket és a között, hogy asszonygyal sokat ne beszéljünk? Van is erre többféle magyarázat, miket azonban az én ösmeretlen magyarázóm el nem fogad; mert ő, mint mondja, egészen más, egyenesen *okozati* összefüggést lát a két tanítás között. »Ne beszélj sokat az asszonygyal«, szerinte, a feleségre vonatkozik. Hogy *miről* ne beszéljünk véle sokat, könnyen kitalálhatjuk a megelőző tanításból: arról ugyanis, hogy vendéget akarunk látni asztalunknál. A mint ugyanis én ösmerem az asszonyt — folytatja magyarázóm — jót állhatok róla, hogy nem sok szegényt fogsz megvendégetni házában, ha előzőleg sokat beszélsz erről feleségeddel. (Már másodszor történik (lásd az »Egyenlőség« 19. számát), hogy az én magyarázóm az asszonyt a vendéglátás inkarnált ellenségeként tünteti föl. Szegénynek, rossz tapasztalatai lehettek).

XII.

»Teljesen jól lakik az erényes, de korog a gyomra a szükkeblűnek.« (Példabeszédek 13., 25.)

Magyarázóm szerint, ki sokszor lehetett vendég, ez a mondat kétféle vendéglátót tüntet föl. A derék és jószívű ember, ha vendége van, még szokása ellenére is jó sokat eszik, csak azért, hogy esetleg kiéhezett vendége se szűgyelje magát jól lakni. Nem úgy a szükkeblű vendéglátó. Inkább éhesnek marad ő maga is, csak sokat ne egyék a vendége.

XIII.

»Magadért bizzál, de ne másokért.«

(Gabirol, Mibchar-Hapninim.)

Szép a hit, szép az Istenben való bizalom, csak hogy *másokért* ne gyakorold szép eredményeket. Jönnek pl. hozzád, hogy segíts egy szegény ember baján, akkor ne hiteddel felelj, hogy bízol Istenben, hogy a szegényt el nem hagyja. Ne bizzál te másokért, hanem segíts.

XIV.

»Nem kérdezték tőled, akarsz-e születni; nem kérdezik tőled, akarsz-e meghalni.« (Abot II. fejezet 29. misnája végén.)

— Ha ez így van, — pedig így van — szól egy okoskodó — nem látom be, mi jögon kéri majd számon tőlem cselekedeteimet Isten? Tudtommal nem nyilvánítottam soh'sem azt az óhajátomat, hogy a világra akarok jönni, hogy itt élni akarok; halálom meg éppenséggel akaratom ellenére fog bekövetkezni, felelős ergo én nem lehetek, hanem csupán csak az, kitől életem ered, ki halálomat akarja: Isten, ki pedig, mint a bölcsek tanítják, számadást fog kérni tőlem!

A híres dubnai magid a kétkedőnek a következő mesével felelt:

Egy embernek két leánya volt. Az egyik ijesztően rút, a másik még ijesztőbben szájas. És mert tulajdo-

naiknál fogva férjhez egy sem juthatott, az apa szívesen fogadta egyik barátja tanácsát, hogy egyik leányát adja egy világtalannak, a másikkal meg süket embert boldogiton. Ugy is történt. A házások egy ideig aránylag boldogok voltak; a vak nem látta felesége rúttságát, a süket meg nem hallotta élete párja örökös házsártoskodását. Egyszer csak megjelent egy híres orvos, ki a vaknak visszaadta látását, a süketnek hallását. Csakhogy e két paciensevel pórul járt az orvos. A meggyógyult emberek ugyanis nemcsak hogy nem akarták kifizetni az előre kikötött, nagy díjat, de még a gyógyítójuk megbüntetését követelték. — Hisz én boldog voltam, — szól az egyik, — hogy feleségemet nem láttam; — én meg, — szól a másik, — csak addig éreztem jól magamat, míg ennek az asszonynak a szavát nem hallottam. Az orvos végre is bíró elé vitte a dolgot, ki ilyenténképpen ítél: A két embernek igaza van. Te orvos boldogtalannokká tetted őket és nemcsak, hogy gyógyításodért nem jár fizetés, de köteles vagy rajtuk segíteni is. Vissza kell adnod az egyiknek vakságát, a másikkal süketségét, hadd élhessenek tovább is boldogan feleségeikkel. — Nem, nem! — kiáltott erre ijedten a csaló sógorpár. Azt nem engedjük. — Látásomat egy országért sem adom oda, szól az egyik, szemei elé védőleg emelve kezét. A másik meg két fülére tette két kezét, szólván: hallásomat a király kincseiért sem adom. — Akkor fizetni tartoztok, mondá ki az ítéletet a bölcse bíró.

— Igaz, bölcse kétkedő — alkalmazá a meséjét a magid — hogy nem kérdezték, akarsz-e a világon megjelenni, de most, hogy itt vagy és éled világodat, hajlandó volnál-e visszacsereálni? Semmi áron, ugy-e? nos, adj számot cselekedeteidről. Csak te vagy érték felelős.

XV.

Ne felelj a balgának, ha balgaságával neked támad, különben hasonló volnál hozzá te is.

Felelj a balgának, ha balgaságával neked támad, különben még bölcseinek tarthatná magát.

(Példabeszédek 26. fejezete 4. és 5. vers).

Az ellentmondást a két versben ösmeretlenem úgy egyenlíti ki, hogy az első verset *magának* a *feleletnek* veszi. A versek eszerint így hangzanának (és a héber szöveg igen jól megtűri ezt a magyarázatot).

»Ne felelj a balgának, ha balgaságával neked támad, különben hasonló volnál hozzá te is.«

Ezt (t. i. a fenti mondatot) feleld a balgának, ha balgaságában neked támad, különben még bölcseinek tarthatná magát.

Tudniillik azt feleljük, hogy olyan balgaságra nem felelünk, különben balgák volnánk mi magunk is. Ezt pedig azért feleljük, hogy a balga azt ne higye, hogy valami nagyon bölcse dolgot mondhatott és nem is tudnak rá felelni.

XVI.

Mai fejezetünket a következő adomával zárjuk be:

Rabbi Elija gaon, ki igen jó szívű ember volt és senki kérését, ha csak teljesíthette, vissza nem utasította, egy izben ajánló levelet adott egy részegeskedő, szegény embernek, hogy segítsenek rajta a hitrokonok, hogy két eladó leányát férjhez adhassa.

Másnap a derék apát holtészegen találták Vilna egyik utcáján, mellette a híres rabbi levele hevert, melyet egy arra menő hitközségi előljáró magához vett és a nagy rabbinak, gyöngye szemrehányás mellett, visszaszolgáltattott.

Másnap lelkenedezve jött a »snorrer« hogy más ajánló levelet kérjen, mert az elsőt, nem tudja, hogyan, elvesztette.

A gaon erre tréfálva így szólt a koldushoz: Tegnap óta értem, miért mondják »részeg mint Lót« (zsidó közmondás) és nem mondják »részeg mint Nőe« ki pedig tudvalevőleg szintén elég alaposan lerészegedett.

Noé ugyanis, igaz, tán még jobban berugott, mint Lót, de már akkor nem voltak eladó leányai; Lótnak két eladó leánya volt és mégis oly csuful leitta magát, ez volt a nagy szégyen. Közli: *Szabolcsi Miksa.*

Saloniki.

— Irta: Strausz Adolf. —

Saloniki zsidóváros; a lakosság tulnyomó többsége zsidó. Azonban ezek a zsidók egész más jellegűek, más életmódot, szokásokat tüntetnek föl, mint az európaszerte ismert zsidók. A mi bizonyos társadalmi rétegekben az utóbbi években divó ellenszenvet keltette föl a zsidóság irányában, és ezen ellenszenv indoklására a zsidók bizonyos sajátos faji jellegét hoztak föl, mindabból a spanyol zsidóknál, a kik Saloniki lakosságának zömét képezik, misem található.

Mi volt az oka, hogy a spanyol zsidók Salonikiben és környezetében oly tömegesen telepedtek le, miért képeztek itt oly tömör kolóniát, ezt indokolni csak akkor lehet alaposan, ha majd ama iratokat és okmányokat fogják átkutatni, melyeket az irástudó spanyol zsidók abból a korból hagytak hátra.

Az itteni zsidók között konstataálható, hogy nincs valamennyi között egy is, a ki németül beszélni tudna. Nyelvismeretekre rendkívüli nagy hajlammal birnak, és a legkevesebb, a mit egy-egy spanyol ért, három nyelv; de ezrével vannak, a kik 5—6 nyelven beszélnek. Maguk között, valamint egyházi szertartásukban, a családi élet minden fázisában, a kereskedelemben a spanyol nyelvet használják. Különösen beszélnek törökül, olaszul, görögül, bulgárul, francziául; a munkások, a kik a teherakományokat hordozzák a kikötőben, angolul is. Mindazok pedig, kik a Sulchan-haczibur nagy egylet tagjai, héberül is értenek és beszélnek. Ezeket különben az utcán meg lehet ismerni tarka, préselt nemez-szerű turbánjukról.

A saloniki spanyol zsidó férfiakat illetőleg megjegyzem, hogy a legszebb emberek közé tartoznak, a kik a föld kerekiségén élnek. Erőtéljes, izmos, erős csontu, magastermetű, szép, előkelő külsővel bíró alakok, a kik különösen föltűnnek, ha ünnepnapon, télen-nyáron egyaránt, prémes, hosszú káltánukban sétálnak, gyönyörű nagy szakállal, gazdag turbánnal és törökös bugyogóban.

A Balkán félszigeten konstataálni lehet, hogy azon országokban, a hol a török uralomra emlékeztető jellemvonást, a hol a nők a régi bugyogószerű öltözetet franczia szabásuval cserélték föl, a férfiak a turbánt és fezt kalapokkal és sapkákkal, a hol már alig lehet találni egyeseket, kik törökül értenek: csupán a spanyol zsidó az, ki még mindig ragaszkodik régi életmódjához, jól beszél törökül, az asszonyok pedig teljesen fentartották öltözetükben az akkori divatot. Mintha misem történt volna, mintha a régi török uralom még most is fennállana.

A konservatizmusra való hajlamban kell keresni okát, melylyel a zsidók bevett szokásukhoz mereven ragaszkodnak. Csakis innen lehet megmagyarázni azt, hogy ezek az emberek még manapság is, több századon ke-

resztül való távollét után, spanyol nyelven beszélnek, pedig az a Spanyolország őket a legkegyetlenebb módon üldözte ki hazájukból s tette földönfutókká.

Mikor az utcán sétálnak, azt a benyomást teszik, mintha az ó testamentom patriarchális alakjait látnók magunk előtt. Előkelő, méltóságteljes külsővel birnak, ha mindjárt a legnehezebb napszámosi munkát végzik. Az ismert dolog, hogy Salonikiben a nyers munkát kivétel nélkül zsidók végzik. A legjobb napszámos, a legtöbb teherhordó, vaskovács, bádigos, szóval a nebezebb munkákat végzik.

Sohasem fogom elfelejteni azt a képet, melyet Saloniki nyújtott ottlétem alkalmával.

A zsidóknak épen sátoros ünnepük volt.

Már az ünnep beállta előtt egy-két nappal hordták az öreg zsidók hátukon a sást a Saloniki környezetében levő nádasokból, a mit a sátrak betetőzésére használnak. Több órányi járásra vándoroltak ki, hogy a szükséges sást becipeljék. Festői ecsetre érdemes jelenetek voltak azok, a mikor 5—6 kazal tömeg mozgott az uton; távolból azt hittem, hogy szekérrakomány valamennyi, mit legalább is két bivaly húz, közelben pedig láttam, hogy a kazal alatt vén spanyol zsidó görnyedez, míg a kazal tetején 2—3 gyermeke vagy unokája ül. Ott játszottak a magasban bámulatos kedvteléssel, míg az öreg lassu, kimért lépésekkel vitte nyugvás nélkül az óriási terhet.

Sátoros ünnepnapján az utcák különös jelleget öltöttek, kiváltkép azokban a városrészekben, melyek a kikötőhöz közel esnek a nagy bazár környezetében és húzódnak felfelé, egyrészt a hirhedt, vértoronyhoz, másrészt pedig a tekintélyes áruraktárakhoz. Ezeket az utcákat többnyire zsidók lakják. Mint a fecskéfészkek, úgy tapadtak a házak és ablakokhoz a sátrak az első, második és harmadik emeleten.

Minden ötödik-hatodik ablakból egy pár deszkát dugtak ki, a deszkákat körülrakták kis házikónak, tetejébe helyezték el a sást, azután belül beaggatták vászon, selyemtakarókkal, és készen volt a sátor. Házfedeleken, kémények közelében, lépcsőházak mellett, portikák tetejében, mindenütt sátrat és sátrat lehetett látni. Az ember csak csodálta a vakmerőséget, melylyel a zsidók a könnyű tákolmányba ülni mertek, mert bámulatos könnyelműségnek tűnhetik föl európai előtt a mód, melylye, ők egy ily sátrat összeallítottak. A hátunk harsódozott, midőn valamely második emelet ablakából kidugott vézna sátorban láttunk egész családot, a mint ott ettek és szent énekeket daloltak. A sátraknak ablakforma nyílásai is voltak kifelé; szebbnél szebb spanyol zsidó lányok, fiatal menyecskék kacintottak ki.

Hazamentem Colomba szállójába fényképészeti gépemért, hogy ezeket az unikumokat legalább megörökítem. Szebb emléket nem vihetek innen magammal mintha néhány furcsa sátozt lefényképezek.

Minő föltűnést kellett gépem a spanyol zsidók utcáiban, arról fogalmat alkotni nem lehet. Beláttam, hogy az utcán nem igen boldogulok, két kép, a mit nagy nehezen csinálhattam, volt mindössze, a mit elérhettem. Föltettem magamba, hogy valamely nagy zsidóházba megyek és ott legalább az udvart fogom lefényképezni, s az egyik zsidó templom közelében (zsidótemplom van Salonikiben legalább is 150) beléptem egy nagy, hosszú ház udvarába.

Minő festői látvány tárult elém itt! Vagy hatvan sátor lehetett ebben az egy házban, tehát hatvan család lakhatott benne. Egyik-másik sátorban ott üldögéltek még az asztal mellett, ebédutáni sziesztát tartva; az öreg urak hófehér szakállal, bibliákat vagy régi spa-

nyol-zsidó könyveket forgattak, a fiatalok pedig nevetgéltek és mulattak.

A nők rendkívüli fényüzéssel cziczomázák föl magukat, a mi értékes tárgyuk, kincsük, ékszerük, pénzdarábjuk volt, mind ruhájukon, fejükön, karjukon, nyakukon és kebleiken diszlettek.

Fölállítottam hirtelen gépemet és kimondhatatlan örömet éreztem magamban, gondolván, hogy e páratlan szép és kiváló érdekességű tablót hazavihetem.

De nem oda Buda. Alig hogy fölállítottam gépemet, még bele sem igazítottam a kellő helyzetbe, mint a sáskasereg környeztek a spanyol zsidók aprószenzjei; még annyi zsidógyereket egy csomóba soha, de sohasem láttam. Honnan kerültek elő, hogy tudtak azok egyszerre ott teremni százával, még ma sem tudom. Alapjában jó dolog lett volna ez is, ha őket lefényképezhettem volna, azonban nekik csupán az volt a fődolguk, hogy mindegyikük be akart nézni az én gépembe, és annyira körülállották szerencsétlen gépemet, hogy minden pillanatban attól kellett tartanom, hogy azt a tolongásban feldöntik és eltörlik.

A helyzet meglehetősen kritikussá vált, annál is inkább, mert bizony a derék ficzók maguk közt is úgy összeveszttek az elsőségért, hogy egymást agyba főbe döngették. A láрма, zsvaj egetverő volt. Szörnyen megbántam ártatlan tervemet, nem sejtven, micsoda darázs-fészekbe nyulok, belépven gépemmel ilyen spanyol zsidók által lakott nagy udvarba. A legválságosabb pillanatban kihúztam zsebemből spanyol-zsidó nyelven írt generális ajánló levelemet, melyet a smyrnai főrabbi volt szíves ottlétem alkalmával átadni, hogy használjam befolyását, ha bárhol keleten spanyol zsidók segítségére lenne szükségem. Eddig nem volt okom ezt az okmányt produkálni, de ezuttal átadtam a mellettem álló szép fekete szakállas zsidó uri embernek, hogy olvassa el, azután segítsen ki ebből az én nagy bajomból. Alig hogy elolvasta, rendkívül gyorsan megváltozott magaviselete irányomban, csak annyit kérdezett, hogy én vagyok-e az az ember, kiről szó van a levélben; mikor azt megerősítettem, odahitta a többi tekintélyesebb spanyol zsidókat, a kik szintén néhány pillanat alatt alig voltak egyebek, kíváncsi gyermekeknél csupán nagyobb kiadásban a gépem körül, azokkal néhány szót váltott, azután mind hozzám jött. Fölkértem őket, hogy a gyermekeket távolítsák el. Ezt az én kérelmemet oly radikális módon teljesítették, hogy bizony majd megsajnáltam, hogy átadtam a smyrnai főrabbi ajánlólevelét, mert talán még ma is szenved bele néhány gyermek koponyája.

Pár perc alatt megtisztult az egész udvar; gyermekeknek hirtelen hamva nem volt ott többé; de annál szebb közönség állta most el gépemet; csupa szép aszszony, leány és szép, rendkívül hatásos külsővel bíró zsidó férfiak. Na, ezeknek megmagyarázhattam, hogy ha akarják, hogy lefényképezsem az udvart és őket, akkor nekik távoznok kell a gépem elől, mert ha ily közel maradnak, úgy nem készíthetem el a fényképet. Mikor kértükre még megigérttem, hogy másolatát a fotográfiának emlékül nekik hagyom, katonai pontossággal teljesítették kívánságomat, csoportokba álltak föl és maguk iparkodtak minél festőibb képet alkotni.

A képet megcsináltam, összeraktam gépemet szép lassan és indulni akartam; de most újból egy kis epizód adta elő magát, mely az előbbinél még talán kellemetlenebbül hatott rám, de sőt veszedelmesebb is volt bizonyos tekintetben. Egyik spanyol zsidó, a ki a legnagyobb volt a csoportban, kilépett a sorból, és midőn a többi már elment, szétoszlott, azt mondta nekem, hogy még ne menjek el, előbb mutassam meg a képet. Én

könnyű oldalán fogtam a kérést, és azt mondtam, hogy jól van, megmutatom holnap.

— Oh nem, mondja, most akarom látni.

— Most lehetetlen.

— De nekem okom van, hogy azt lássam.

— Lehetetlen, mert ezt sötétben kell előhívni különféle vegyészeti munkával, öntözgetéssel és ha most kivenném azt az üveg lapot, melyen az általam készült fölvétel van, rögtön eltűnnék onnan. Egy napsugár elég arra, hogy a lapon ne legyen semmi.

— Mindez szép, szép, és azt ő, akár érti, akár nem, roppant csekély oknak tartotta mind azt, a mit mondtam, és váltig tovább állította, hogy okvetlenül látnia kell a képet és hogy megértsem, miért maradt állhatatosan kívánságánál, azt mondta, hogy felesége kívánja látni, mert ő is rajta van.

— No jól van hát, a feleségének fogom holnap a képet megmutatni.

— Nem holnap akarja látni, hanem ma és egyszerűen lehetetlen, hogy megtagadjam kívánsát.

Rámutatott feleségére és akkor eszembe jutott, hogy bizony itt habonás hittet van dolgom, a mennyiben a felesége áldott állapotban lévén, a férj abban a meggyőződésben van, hogy ha felesége kívánja a képet látni, végzetes hatással volna, ha nem látná meg rögtön.

(Folytatása következik.)

VI. Zsoltár.

Uram, tekints rám. Bánattal vívódom.

Bánatodban ne fedj meg engemet!

Bús dal sír a nyolcziúru neginóthon . . .

Óh, meg ne verjen haragos szemed!

Erőm elbágyadt . . . Erősíts meg engem!

Nagy a kórságom . . . Gyógyíts meg, Uram!

Kintől vonaglik a testem s a lelkem . . .

Térj hozzám, ments meg, irgalmad ha van!

Dicsőségedre él itt minden élet,

Oh, tartsd meg, óvd meg az én életemet!

Holt ajkam nem magasztalhatna téged,

A koporsókban nem zeng dal neked!

A sok fohásztól ajkam tönkre bágyadt,

Vergődöm könyáztatta ágyamon . . .

Elhervasztotta arczomat a bánat,

Megvénitettek ármány s rágalom!

S te mégis, tudom, meghallgatsz, nagy Isten!

Távozzatok tőlem ti álnokok!

Meglátogat az Úr, hogy megsegítsen,

Én bírom benne s bukni nem fogok.

Lelkem, tudom, boldog lesz, újra boldog

S amíg én hűlét zengek Önéki, —

Ti szemlesütve szertetámolyogtok

S orozátokat majd szégyen égeti!

Telekes Béla.

Egy vallás, két vallás...

— Regény. —

I r t a: H a b e r S a m u.

(59. folytatás.)

Zwetschkenstiel elhalványodott a Feiwei Grün beszédjére és különösen az esett neki rosszul, hogy elcsapatását ajánlják olyan tisztségből, melynek terheit ő mindenkor a legteljesebb önzetlenséggel viselte. Hamarjában nem is tudott szólni és csak néminemű tétovázás, kapkodás után, — mialatt a többiek részvétellel nézték küzködését — tudott ennyit gargarázó hangon kihörögni:

— Von Krakauer, ne hagyjon.

A szólított pedig megint nyakgatta a csemettyűjét:

— Tlt rm! — mondotta azután. — Nagyon »közel mentek« Zwetschkenstiel brtunk (barátunk) gyöngéjéhez. A Feiwei Grünnek nem kellett volna olyan nagyon beleereszkednie a dologba —

— Ugy van! — kiáltotta Zwetschkenstiel torokhangon.

— Mert — folytatta a rasekól — senki sincsen hiba nélkül, ugy-e Feiwei Grün brtunk?

A nevezett elérte a célzást, amely megint a 200 frtos adósság visszafizetésének nehézségeire vonatkozott, és valamit motyogott az orra alatt.

— Ugy-e? — folytatta von Krakauer. — Zwetschkenstiel derék, becsületes ember és, ami fő, istenes, jámbor férfiú, akire büszke lehet a kile. A mi kanczáljunk elnöke sem lehet külből...

— A gabe varrjon nadrágot, de ne legyen gabe — okvetetlenkedett a Zabele.

— Nekem beszélnem kell! — ugrott föl Zwetschkenstiel, dühösen hadonázva a kezével. — Beszélnem kell — hörögte. — Meg kell mondanom, hogy Zabele azért mondja, hogy varrjak nadrágot, mert neki nem varrok. No hát nem is fogok. Nem, ha száz évig él is. Ami pedig a gabeságomat illeti — öltötte a szót tovább siránkozó hangon és mellére szorított kézzel meghajolt — hát én büszkén mondhatom, hogy a hivatalát senki úgy be nem töltötte, mint én. Soha egyetlen gyertya, még avdole sem vezett el a kezemen. A nagy korcsmáros a megmondhatója...

— Az a neolog! — kiáltotta Feiwei Grün.

— Igen, az a neolog, aki tehát ellenségünk, az a megmondhatója — folytatta tovább — hogy soha egyetlen deczi borral sem számítottam föl többet a kilenek, mint a mennyi a kidusborhoz valósággal kellett.

— Ugy, maga a neologoktól veszi a bort? — szörnyülködött Zabele — az »neszach«; akkor maga is neolog.

— Neolog, neolog! — kiáltottak valamennyien.

A gabe körül forogni kezdett a világ és csak most vette észre, mennyire elrontotta a dolgát.

— »Pase,« — kiáltotta még reb Madche is, de hamarosan befogta a száját, mint aki megbánta, amit mondott.

— Maga mondja még »pase«? — rikoltotta Zwetschkenstiel éles czérnahangján mindeneket tulharsogva — maga, ki a »kidusborból« inni szokott?

Egyszerre csönd lett a magtárból lett kórházban. A Zwetschkenstiel szava, mint a halál angyala egyszerre elnémitotta az embereket. A hatás a kiléről még von Krakauerre is átragadt és ő is szólanul, megállott szemmel bámult a semmiségre.

Reb Madche pedig az asztalra borult és felső testével szinte fetrengett rajta, mint akit isten legnagyobb

csapása sújtott le. Csak Zwetschkenstiel állott ott, mint egy győztes hadvezér és lábait szétvetve, mellét kifesztve, két nüvelykujját mellénye uj-nyílásába dugva, többi ujaival pedig magát legyezve, kihívóan süvítette:

— No most beszéljen, reb Madche! — ki a »pase«?

Senki sem szólott, a kinos csend tovább tartott.

Végre azután von Krakauer unni kezdte a dolgot és megint megszólaltatta csemettyűjét:

— Tlt rm! — megint csemettetett — Tlt rm!

Látom, hogy itt sajnos tévedés történt, melyről nekem e pillanatig nem volt tudomásom. Sulyos eset fekszik itt előttünk a »szönyegen«, de térjenek magukhoz. Ha fejünket veszítjük, nem tudunk határozni. A fejünknek most inkább helyén kell lennie, mint bármikor. Én azt hiszem — nem tudom, mit mondanak szent törvényeink (az elnök bevallott tudatlanságát most senki sem vette észre.) — azt hiszem, hogy reb Madche nem vétett, mikor nem tudván a bornak eredetét, abból ivott. Ebből az következik, hogy már most — »rachmons liczlon« — Zwetschkenstiel a hibás. De ő sem hibás, mert először is nem tudjuk, hogy a neolog bort illető megjegyzése nem arra az időre vonatkozik-e, mikor ő még a másik neolog kilenek volt a gabeja; másodszor pedig arra nézve sem nyilatkozott, hogy mindig, avagy csak olyankor vett-e a nagy korcsmárostól kidusbort, mikor másnál közölünk kőser bort nem kaphatott? Erre nézve Tlt! rm! még meg kell hallgatnunk Zwetschkenstiel nyilatkozatát. Az adja kezünkbe a fonalat a további eljárásához.

A gabe sokkal izgultabb és zavarodottabb volt, hogysen a rasekól beszédjéből egyebet is megjegyzett volna, mint a reb Madche határozott kimentését és a »fonalat«. Reb Madche kimentésében ellene való pártfogolást látott, a fonálból pedig, mely mesterségéhez tartozott — gunyt vett kiolvasni. Zwetschkenstiel ennél fogva elhalványodva ült a helyén és csak annyit mondott mintegy fölszisszenve és fenyegetőve nagy keservében:

— Majd ha én beszélek!

Ez váratlan egy kijelentés volt, amely mindközönseges álmélködést keltett. Még reb Madche is fölemelte bozontos, hajtincses fejét és tágra nyitott szemmel nézett a hőködő szabóra:

— Mit fog beszélni? — kérdezték azután összevissza és Gase módszerer ott termett a Zwetschkenstiel háta mögött:

— Én hallgatom és majd megmondom, hogy ugy van-e? Csak beszéljen!

A nógatás pedig nagyon kellemetlenül esett a rasekólnak. Nem tudta már most, hogy mit fog a Zwetschkenstiel beszélni: Róla lesz-e szó, avagy reb Madcheről? Azért hát gondolt egyet és csöngetett. Az egész kile figyelt, Gase módszerer a füléhez tette a kezét.

— Tlt rm! — kezdte von Krakauer. — Ugy látom, nagyon izgatottak vagyunk és nincs meg az a nyugodtságunk, amelylyel istenes dolgokat kell végezni. Zwetschkenstiel azt mondta, majd ha ő fog beszélni. Tehát ő most nem kíván beszélni, hanem »majd« máskor, amikor higgadtabbak leszünk. Ugy-e Zwetschkenstiel brtom? A gyűlést pedig — pörgette ezután gyorsan — ezennel bezárom és föloszlatom.

A gyűlés tagjai fölugráltak: — Nem kell bezárni. Tárgyaljunk! — kiabálták. — Nem azért maradtunk itt-hon! Ki fizeti meg a keresetünket? Ez nem járja!

Von Krakauer azonban szó nélkül sarkon fordult és ott hagyta az egész társaságot.

(Folytatása következik.)